

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΚΓ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 | 1/15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1974 | ΑΡΙΘ. 19-20

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο Ν

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Β'.

XI. Ἡμεῖς οὖν ἐν καθαρῇ καρδίᾳ δουλεύσωμεν τῷ θεῷ, καὶ ἐσόμεθα δίκαιοι· ἐὰν δὲ μὴ δουλεύσωμεν διὰ τὸ μὴ πιστεῦειν ἡμᾶς τῇ ἐπαγγελίᾳ τοῦ θεοῦ, ταλαίπωροι ἐσόμεθα. 2. λέγει γάρ καὶ ὁ προφητικὸς λόγος: *Ταλαίπωροί εἰσι οἱ δίνυχοι,*
5 *οἱ διατάζοντες τῇ καρδίᾳ, οἱ λέγοντες· Ταῦτα πάλοι ἠκούσαμεν καὶ ἐπὶ τῶν πατέρων ἡμῶν, ἡμεῖς δὲ ἡμέραν ἐξ ἡμέρας προσδεχόμενοι οὐδὲν τούτων ἐωράκαμεν.* 3. ἀνόητοι, συμβάλετε ἑαυτοὺς ξύλω· λάβετε ἄμπελον· πρῶτον μὲν φυλλορροεῖ, εἶτα βλαστὸς γίνεται, μετὰ ταῦτα ὄμφαξ, εἶτα σταφυλὴ
10 *παρεστηκνῖα·* 4. οὕτως καὶ ὁ λόγος μου ἀκαταστασίας καὶ θλίψεις ἔσχεν· ἔπειτα ἀπολήφεται τὰ ἀγαθὰ. 5. ὥστε, ἀδελφοί μου, μὴ διψυχῶμεν, ἀλλὰ ἐλπίσαντες ὑπομείνωμεν, ἵνα καὶ τὸν μισθὸν κομισώμεθα. 6. πιστὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐπαγγελιάμενος τὰς ἀντιμισθίας ἀποδιδόναι ἐκάστῳ τῶν ἔργων αὐτοῦ. 7. ἐὰν οὖν ποιήσωμεν τὴν δικαιοσύνην ἐναντίον τοῦ θεοῦ, εἰσῆξομεν εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ καὶ ληθόμεθα τὰς ἐπαγγελίας, ἃς οὓς οὐκ ἤκουσεν οὐδὲ ὀφθαλμὸς εἶδεν, οὐδὲ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου ἀνέβη.

3-11: Πρβλ. Α' Κλήμ. 23,3-4. 13. Ἐβρ. 10,23. Ματθ. 16,27. Ῥωμ. 2,6. Β' Τιμ. 4,14, Ἀποκ. 22,12. 17. Α' Κορ. 2,9. Πρβλ. Ἠσ. 64,4. 65,16. κ.ά.

2 τὸ ΙΣ: τοῦ Α | 5 πάλοι ΙΣ: πα... Α | ἠκούσαμεν Α: ἠκούομεν ΙΣ
9 μετὰ ταῦτα ΑΣ.: εἶτα Ι | σταφυλὴ ΑΣ.: βλαστὸς Ι.

XI. 1. Συνεχίζει ὁ σ. τὴν καὶ ἐν τῷ προηγούμενῳ κεφ. καταπολέμησιν τῆς ἀμφιβολίας καὶ δυσπιστίας ἐνίων χριστιανῶν περὶ τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο Ν

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Β'.

(Ἀπόδοσις εἰς ἀπλὴν νεοελληνικὴν γλῶσσαν).

XI. Ἡμεῖς λοιπὸν μὲ καθαρὰν καρδίαν (μὲ συνείδησιν καθαρὰν ποῦ νὰ μὴ μᾶς ἐλέγχῃ διὰ κακὰς πράξεις), ἃς δουλεύσωμεν εἰς τὸ Θεὸν (ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸ ἐξῆς, ἀφοῦ μετανοήσωμεν, ἃς ἐργαζώμεθα ὑπακούοντες εἰς τὰς ἐντολάς καὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ), καὶ τότε (εἰς τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως θ' ἀναγνωρισθῶμεν παρὰ τοῦ δικαίου κριτοῦ) ὅτι εἴμεθα δίκαιοι· ἐὰν δὲ δὲν δουλεύσωμεν (δὲν ἐργασθῶμεν σύμφωνα μὲ τὰς ἐντολάς καὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ), ἐπειδὴ δὲν πιστεύομεν εἰς τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Θεοῦ (περὶ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν), τότε θὰ γίνωμεν δυστυχεῖς (θὰ καταδικασθῶμεν παρὰ τοῦ δικαίου κριτοῦ εἰς ἀτελεύτητον ταλαιπωρίαν καὶ δυστυχίαν). 2. Ἐπειδὴ καὶ ὁ προφη-

Θεοῦ ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ. Εἶναι προφανὴς ἡ ἐπίδρασις τῆς Π.Δ. περὶ ἀμοιβῆς τῶν ἀγαθῶν ἢ τιμωρίας τῶν κακῶν. Ἡ Ἁγία Γραφή εἶναι ἡ γραπτὴ ὑπόσχεσις τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν δίκαιον. Δίκαιος δὲ εἶναι ὁ ἐκπληρῶν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς τηρήσεως τῶν ἐντολῶν, ἥτοι τοῦ Νόμου τοῦ Θεοῦ. Ὁ τῆρῶν τὸν θεῖον Νόμον ἀμοιβήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. 2. «δικαιοι», «ταλαιπῶροι ἐσόμεθα» ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως. 3. «ἐπαγγελία»: Πρβλ. κεφ. 10,3 ἐ. 11,6 ἐ. 4. «προφητικὸς λόγος»: Πρβλ. Β' Πέτρ. 1,19.—Τὸ παρατιθέμενον κείμενον τῶν παραγρ. 2-4 θεωρεῖται προερχόμενον ἐξ ἀγνώστου Ἀποκρύφου. Μερικὰ παραλλαγὰς τὸ κείμενον ἀναφέρεται καὶ ἐν Α' Κλήμ. 23, 3. Παρετηρήθη ὑπὸ τοῦ Rudolf Knopf, Die Lehre der zwölf Apostel. Die zwei Clemensbriefe. Tübingen 1920, σ. 86, ὅτι τὸ κείμενον τοῦτο ὁμοιάζει πῶς πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ Ἐπικτήτου (Epicteti Dissertationes ab Arriano Digestae, Henricus Schenkel (Teubner: Editio maior), Lipsiae MCMXVI) βιβλ. Α', ιδ', 2: «Τί δέ; συμπαθεῖν τὰ ἐπίγεια τοῖς οὐρανίοις οὐ δοκεῖ σοι; Δοκεῖ, ἔφη. Πόθεν γὰρ οὕτω τεταγμένως καθάπερ ἐκ προστάγματος τοῦ Θεοῦ, ὅταν ἐκεῖνος εἴπῃ τοῖς φυτοῖς ἀνθεῖν, ἀνθεῖ, ὅταν εἴπῃ βλαστάνειν, βλαστάνει, ὅταν ἐκφέρειν τὸν καρπὸν, ἐκφέρει, ὅταν πεπαίνειν, πεπαίνει, ὅταν πάλιν ἀποβάλλειν καὶ φυλλορροεῖν καὶ αὐτὰ εἰς αὐτὰ συνειλούμενα ἐφ' ἡσυχίας μένειν καὶ ἀναπαύεσθαι, μένει καὶ ἀναπαύεται; πόθεν δὲ πρὸς τὴν αὔξῃσιν καὶ μείωσιν τῆς σελήνης καὶ τὴν τοῦ ἡλίου πρόσδοον καὶ ἄφοδον το-

τικὸς λόγος βεβαιώνει: «Εἶναι δυστυχεῖς οἱ δίψυχοι (οἱ ἀμφι-
 ταλαντευόμενοι, οἱ ἀμφιβάλλοντες ἢ καὶ ἀπιστοῦντες εἰς τὰς
 ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ περὶ μελλούσης ζωῆς), ὅσοι διατάζουν εἰς
 τὸ βάθος τῆς ψυχῆς των, οἱ ὁποῖοι λέγουν: «Ὅλα αὐτὰ καὶ
 παλαιότερα τὰ ἠκούσαμεν καὶ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν πατέρων μας,
 ἡμεῖς δὲ ἐνῶ ἀνεμένομεν ἡμέραν παρ' ἡμέραν (νὰ πραγματο-
 ποιηθοῦν ὅλα αὐτά), τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν εἶδαμεν (νὰ πραγματο-
 ποιεῖται). 3. Ἄνόητοι, συγκρίνατε τὸν ἑαυτὸν σας μὲ τὸ
 ξύλον· πάρτε ὡς παράδειγμα τὰ κλήματα· πρῶτα—πρῶτα φυλ-
 λορροοῦν (πέφτουν τὰ φύλλα των), ἔπειτα γίνονται οἱ βλαστοί,
 ὕστερα οἱ ἀγουρίδες καὶ εἰς τὸ τέλος παρουσιάζεται τὸ σταφύ-
 λι. 4. Ἔτσι (δι' αὐτὸν τὸν λόγον) καὶ ὁ Λαὸς μου ἐγέμισεν
 ἀπὸ ἀκαταστασίας καὶ θλίψεως· ἀλλὰ ὕστερα (ἐὰν μείνη πιστὸς
 ἐργάτης τῶν ἐντολῶν μου) θὰ λάβῃ (ὡς ἀμοιβήν) τὰ ἀγαθὰ
 (κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως, σύμφωνα μὲ τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ
 Θεοῦ)». 5. Ὡστε, ἀδελφοί μου, ἅς μὴ δυσπιστῶμεν (ἅς μὴ
 ἀμφιβάλλωμεν δι' ὅσα μᾶς ὑπόσχεται ὁ Θεός), ἀλλ' ἅς ὑπομεί-
 νωμεν (τὰς θλίψεις τῆς προσκαιροῦ ζωῆς), μὲ τὴν ἐλπίδα καὶ
 τὴν βεβαιότητα ὅτι θὰ πάρωμεν τὸν μισθὸν (τῆς ἀνταμοιβῆς
 μας παρὰ τοῦ δικαίου κριτοῦ ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ). 6. «Διό-

σαύτη παραλλαγή καὶ ἐπὶ τὰ ἐναντία μεταβολὴ τῶν ἐπιγείων θεωρεῖται;
 ἀλλὰ τὰ φυτὰ μὲν καὶ τὰ ἡμέτερα σώματα οὕτως ἐνδέδεται τοῖς ὅλοις καὶ
 συμπέπονθεν,—αἱ ψυχαὶ δ' αἱ ἡμέτεραι οὐ πολλὴ πλεόν; ἀλλ' αἱ ψυχαὶ μὲν οὐ-
 τως εἰσὶν ἐνδεδεμένοι καὶ συναφεῖς τῷ Θεῷ ἅτε μόρια οὔσαι καὶ ἀποσπά-
 σματα, οὐ παντὸς δ' αὐτῶν κινήματος ἅτε οἰκείου καὶ συμφουοῦς ὁ Θεὸς
 αἰσθάνεται;»—Πρβλ. καὶ βιβλ. Α', κεφ. ιε', 6: «Οὐδέν, ἔφη, τῶν μεγάλων
 ἄφνω γίνεται, ἔπου γε οὐδ' ὁ βότρυς οὐδὲ σῦκον. ἂν μοι νῦν λέγῃς ὅτι 'θέ-
 λω σῦκον', ἀποκρινοῦμαι σοι ὅτι 'χρόνον δεῖ'. ἄφες ἀνόησῃ πρῶτον, εἶτα προ-
 βάλλῃ τὸν καρπὸν, εἶτα πεπανθῇ. εἶτα συκῆς μὲν καρπὸς ἄφνω καὶ μῆδ' ὥρα
 οὐ τελειοῦται, γνάμης δ' ἀνθρώπου καρπὸν θέλεις οὕτως δεῖ' ὀλίγου καὶ εὐκό-
 λως κτήσασθαι; μὴδ' ἂν ἐγὼ σοι λέγω, προσδόκα».—6. «ἡμέραν ἐξ ἡμέρας»:
 Πρβλ. Γεν. 39,10. Ἀριθμ. 30,15. Ψαλμ. 95,2. Ἱερεμ. 52, 34. Β' Πέτρ.
 2,8. Παρὰ Πάυλῳ (Β' Κορ. 4,16) ἀπαντᾷ ἡ φράσις «ἡμέρα καὶ ἡμέρα» καθ'
 ἑβραϊκὴν διατύπωσιν. Ὁρθῶς εἶναι ἐλληνιστὶ ἢ παρὰ Κλήμεντι ἐνταῦθα δια-
 τύποισι.—13. «πιστὸς γὰρ ὁ ἐπαγγειλάμενος»: Ἡ φράσις ἐλήφθη ἐκ τῆς πρὸς
 Ἑβραίους ἐπιστολῆς 10,23, τοῦθ' ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι ὁ συντάκτης τῆς
 Ὀμιλίας ἐγνώριζε τὴν ἐπιστολήν.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Τὸ δράμα τῆς Κύπρου.

Διὰ μίαν ἀκόμη φοράν, ὑπὸ ἐξόχως τραγικὰς συνθήκας, ἀπεδείχθη ἡ ἀκατάλυτος ψυχικὴ ἐνότης τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Πρόκειται διὰ τὴν ὄλικήν συμπαράστασιν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ πρὸς τὸν δοκιμασθέντα ἐκ τῆς βαρβάρου ἐπιδρομῆς τῶν Τούρκων ἑλληνοκυπριακὸν λαόν. Εἰς τὴν συμπαράστασιν αὐτὴν πρωτηγωνίστησεν ἡ Ἐκκλησία μας. Αἱ ἐνορίαι, μὲ πρώτους χειρῶνακτας τῆς ἀγάπης τοὺς ἐφημερίους μας, ἔγιναν ἐθὺς κέντρα συλλογῆς εἰδῶν ρουχισμοῦ, φαρμάκων, τροφίμων, τὰ ὁποῖα ἀποστέλλονται εἰσέτι εἰς τὴν μαρτυρικὴν Μεγαλόνησον, προερχόμενα ἀπὸ ἀστείρευτα ὄντως ἀποθέματα ἀδελφικῆς ἀλληλεγγύης. Τὸ φαινόμενον εἶναι θαυμαστὸν καὶ ἐλπιδοφόρον διὰ τὸ ἐγγὺς μέλλον τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἰδιαιτέρως δὲ τιμᾷ τὸν λαόν μας καὶ τοὺς ἀξιόους ποιμένας του, οἱ ὁποῖοι, εἰς ὥρας ἐθνικῶν ἐξάρσεων, γνωρίζουν νὰ ἀνταποκρίνωνται πλήρως εἰς τὸ ἀποστολικόν: «καλῶν ἔργων προϊστασθαι».

Τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἔτος.

Ὡς γνωστὸν, τὸ ἐκκλησιαστικὸν (λειτουργικὸν) ἔτος ἄρχεται τὴν 1ην Σεπτεμβρίου. Διὰ τὸν καλὸν ποιμένα, ἡ ἐδλογημένη αὐτῆ

τι εἶναι ἀξιόπιστος ὁ Θεὸς πού μᾶς ὑπεσχέθη», ὅτι θ' ἀνταποδώσῃ τὰς ἀμοιβὰς εἰς ἓνα ἕκαστον ἀπὸ ἡμᾶς, ἀνάλογα μὲ τὰ καλὰ (καὶ θεάρεστα) ἔργα πού ἔπραξεν ἕκαστος. 7. Ἐάν λοιπὸν πράξωμεν τὰ ἔργα τῆς δικαιοσύνης ἐναντι τοῦ Θεοῦ (τὰ καλὰ ἔργα δηλ. πού ζητεῖ ἀπὸ ἡμᾶς ὁ δίκαιος Θεὸς καὶ ἀπαιτεῖ ἢ δικαιοσύνη Αὐτοῦ), τότε θὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ λάβωμεν τὰ αἰώνια ἀγαθὰ τῶν ὑποσχέσεων Του, καὶ τὰ ὁποῖα ἀκανένα αὐτὶ ἀνθρώπου ἤκουσεν, οὔτε μάτι ἀνθρώπινον τὰ εἶδε, οὔτε ἠμπόρεσε νὰ τὰ ἐπιθυμήσῃ ἢ καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου».

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΟΝΗΣ
Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ήμερομηρία είναι μία άφορμή, να ανανεώση τὰς προσπάθειάς του διὰ τὴν τόνωσιν τῆς λειτουργικῆς ζωῆς τῶν πνευματικῶν του τέκνων. Μὲ τὴν λήξιν τῆς θερινῆς περιόδου, κατὰ τὴν ὁποίαν, διὰ διαφόρους λόγους, τὰ ἐκκλησιάσματα ἀραιώνουν εἰς τοὺς ναοὺς, ἐδ-
καιρία εἶναι νὰ συνειδητοποιηθῇ, μὲ καταλλήλους νοηθείας ἐκ μέ-
ρους τοῦ ἱερέως, εἰς τὸ ποιμνιον τοῦ χρέος τοῦ τακτικοῦ ἐκκλησια-
σμοῦ καὶ νὰ καταστῇ οὕτως ἐνεργὸς καὶ ζῶσα ἡ συμμετοχὴ τοῦ
λαοῦ εἰς τὴν θείαν λατρείαν. Διότι μόνον διὰ τῆς τοιαύτης συμμε-
τοχῆς ἢ ἐνορία εἶναι ὄντως Ἐκκλησία.

Τὰ Κατηχητικά Σχολεῖα.

Ἐν ὄψει τῆς ἐνάργεως τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων, οἱ κατ' ἐνορίαν ποιμένες ἄς φροντίσουν καὶ ἐφέτος, δι' ἐγκαίρου διαφωτί-
σεως γονέων καὶ μαθητῶν, ἵνα ἐγγραφοῦν εἰς αὐτὰ ὅσον τὸ δυνατόν
περισσότερα παιδιά. Ἡ νεότης, σήμερον, εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς πολ-
λοὺς κακοὺς ἐπιρροασμούς. Δέον λοιπὸν νὰ τὴν προφυλάξωμεν διὰ
παντὸς ἐφικτοῦ μέσου. Τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον εἶναι ἐν τοι-
οῦτον μέσον. Ἄς τὸ χρησιμοποιοῦν ἢ ποιμαίνουσα Ἐκκλησία μὲ
ἰδιαίτεραν φροντίδα, μὲ ἀκοίμητον μέριμναν, μὲ στοργικὴν ἐπι-
μορῆν.

Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός.

Αἰγιοντος τοῦ μηνὸς Αὐγούστου, ἡ Ἐκκλησία τιμᾷ καὶ γε-
ραίρει τὴν μνήμην τοῦ ἱερομάρτυρος καὶ ἰσαποστόλου Κοσμᾶ τοῦ
Αἰτωλοῦ. Τὸ ἀγαγεννητικὸν ἔργον τοῦ μεγάλου τούτου Διδασκά-
λου τοῦ Γένους, τὸ ὁποῖον ἐπεστέφη διὰ τοῦ μαρτυρίου, εἶναι
φῶς καὶ προτροπὴ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν μας. Ἐμπνέει, στηρίζει καὶ
ὀδηγεῖ τοὺς ποιμένας της. Τοὺς δεικνύει πόσον καὶ πῶς ν' ἀγαποῦν
τὸν λαὸν τοῦ Κυρίου, τὸν εἰς αὐτοὺς ἐμπιστευθέντα. Ἄς ἀντλήσουν
λοιπὸν πάλιν ἀπὸ τὴν τιμίαν μνήμην τοῦ Ἁγίου τούτου οἱ ποιμέ-
νες μας ζήλον καὶ πνοὴν εὐαγγελικὴν, διὰ νὰ συνεχίσουν ἀποδοτι-
κώτερον τὸ ἔργον των ἐν μέσῳ τοῦ Γένους.

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς
ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολο-
γία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν
τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

ΤΟ ΝΟΗΜΑ ΤΗΣ ΕΝ Τῆ ΛΑΤΡΕΙΑ

ΧΡΗΣΕΩΣ ΥΛΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΥΠΩΝ

Τὸ γεγονός, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὑλικοπνευματικὸν ὄν, ἐξηγεῖ διατὶ καταφεύγει εἰς τὴν χρῆσιν ὑλικῶν στοιχείων, συμβόλων καὶ τύπων πρὸς ἐξωτερικέυσιν τῶν πνευματικῶν τοῦ βιωμάτων. Ἐπομένως καὶ ἡ ἐν τῇ λατρείᾳ χρῆσις τοῦ ὑλικοῦ στοιχείου, ἀνταποκρινομένη εἰς μίαν ρεαλιστικὴν ἀνθρωπολογίαν, οὐδόλως συντελεῖ εἰς ἐξωτερικοποίησιν τοῦ λειτουργικοῦ βίου, ἀλλ' ἀντιθέτως ὀδηγεῖ εἰς μεγαλυτέραν ἐμβάθυνσιν ἐν τῷ μυστηρίῳ τῆς Θείας Οἰκονομίας. Τοῦτο συμβαίνει κατ' ἐξοχὴν ἐν τῇ πνευματικωτάτῃ ὀρθοδόξῳ λατρείᾳ. Ὁ ἐνεργῶς μετέχων ταύτης καὶ μετὰ κατανοήσεως βιών τὰς διαφόρους ἐπὶ μέρους πτυχὰς αὐτῆς γνωρίζει, ὅτι ἡ ἐν αὐτῇ χρῆσις τῶν ὑλικῶν στοιχείων, τύπων καὶ συμβόλων καθιστᾷ τὰς δι' αὐτῆς ἐκφραζομένας πνευματικὰς ἀληθείας καὶ πραγματικότητας ἰσχυροτέρας καὶ πειστικωτέρας ἢ ὁ ἀπλοῦς λόγος. Ἐπομένως τὸ ὑλικὸν στοιχεῖον παίζει εὐεργετικὸν ρόλον, ἐφ' ὅσον συντελεῖ, ὥστε ἡ ἐσωτερικὴ ζωὴ νὰ ἐκφράζεται πληρέστερον καὶ τελειότερον.

Ἐπὶ τοῦ προκειμένου σημαντικὴ ὑπῆρξεν ἐν πρώτοις ἡ ἐπίδρασις τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Οἱ Ἰσραηλιταί, ἀκολουθοῦντες εἰς τὰ ἴχνη τοῦ Ἰακώβ, τοῦ Μωϋσέως καὶ τῶν προφητῶν καὶ ὀρμώμενοι ἐκ τῆς ἀραωνικῆς λατρείας, εἶχον συνηθίσει νὰ βλέπουν εἰς ὀρισμένα ὑλικά στοιχεῖα τὰ σύμβολα τῶν σχέσεων μεταξύ Θεοῦ καὶ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ καὶ νὰ ἐμπλουτίζουν δι' αὐτῶν τὴν λατρείαν των. Ἔστωσαν ὡς παράδειγμα ὁ λίθος, ὅστις ἐστήθη ὡς «στήλη» καὶ ὡς «οἶκος Θεοῦ» εἰς ἀνάμνησιν τῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ συναντήσεως τοῦ Ἰακώβ (Γεν. κη', 18-22)· οἱ λίθοι τοῦ θυσιαστηρίου (Ἐξ. κ', 25· Δευτερ. κζ', 5-6· Α' Μακκαβ. δ', 47)· τὸ ἔλαιον, ὅπερ ἐπεχύθη εἰς τὸν λίθον τοῦ Ἰακώβ (Γεν. κη', 18) ἢ ἐχρησιμοποιεῖτο κατὰ τὴν χρῆσιν τῶν βασιλέων καὶ ἱερέων· τὸ θυμίαμα, ὅπερ ἔθεωρεῖτο ὡς σύμβολον τῆς πρὸς τὸν Θεὸν κατευθυνομένης προσευχῆς (Ψαλμ. ρμ', 2)· τὸ ὕδωρ, ὅπερ ἐχρησιμοποιεῖτο εἰς τοὺς λατρευτικοὺς καθαρμούς· ἡ τέφρα καὶ ἡ κόνις, ἥτις ἐρίπτετο ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ὡς σημεῖον τῆς μετανοίας· οἱ δι' ὕσσωπου ραντισμοὶ κατὰ τοὺς λατρευτικοὺς καθαρμούς, οἵτινες ἦσαν καὶ τὸ σύμβολον τοῦ διὰ τῆς μετανοίας ἐσωτερικοῦ καθαρμοῦ (Ψαλμ. ν', 9)· τὸ ἄλας «διαθήκης», ὅπερ ἐχρησιμοποιεῖτο πρὸς καθαρμὸν τῶν «δώρων θυσίας» καὶ «πρωτο-

γεννημάτων» (Λευϊτ. β', 13-14· πρβλ. Μάρκ. θ', 49) ἢ καθίστα τὸ ὕδωρ πόσιμον (Δ' Βασιλ. β', 20) κ.ο.κ. (Aimé — Georges Martimort, Handbuch der Liturgiewissenschaft, μετφρ. ἐκ τῆς γαλλικῆς, τόμ. 1, ἔτος 1961, σελ. 176).

Τὸ παράδειγμα τοῦ Κυρίου ἔπειτα ἐχρησίμευσε διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ὡς πρότυπον πρὸς εὐρυτάτην χρῆσιν τῶν ὑλικῶν πραγμάτων ἐν τῇ λατρείᾳ. Ταῦτα δὲν χρησιμοποιοῦνται μόνον πρὸς τελετουργίαν τοῦ μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας (ἄρτος, οἶνος) καὶ τῶν ἄλλων μυστηρίων (ὕδωρ, ἔλαιον, μύρα κ.λπ.), ἀλλὰ καὶ πρὸς δραματοποιήσιν καὶ αἰσθητοποιήσιν πνευματικῶν βιωμάτων ἢ γεγονότων. Τοιοῦτό τι λ.χ. συμβαίνει ἐν τῇ περιπτώσει τῆς χρήσεως τῶν ἀνθέων τῆς Σταυροπροσκυνήσεως, τῶν βαιῶν, τῶν μύρων, ἢ τῆς χρήσεως τῶν ἁγίων εἰκόνων, αἱ ὁποῖαι οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἢ διὰ τῆς ὕλης αἰσθητοποιήσεις καὶ ἐμφάνισης τῶν οὐρανίων προτύπων. Ἐνθυμηθῶμεν ἔπειτα τοὺς θαυμασίους ὕμνους εἰς τὸ ζωηφόρον «ξύλον τοῦ Σταυροῦ». Καὶ ἐν τῇ χριστιανικῇ λατρείᾳ ἐπίσης τὰ ὑλικά ἀντικείμενα ἢ ἀγαθὰ (οἶνος, σῖτος, ἔλαιον, ὕδωρ, πῦρ, κηρία, θυμίαμα κ.τ.τ.) συχνότατα χρησιμοποιοῦνται ὡς σύμβολα τῶν πνευματικῶν ἐννοιῶν, ἀντικειμένων, ἐκδηλώσεων καὶ τῶν ἐκ τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ ἀπορρυσάντων ἀγαθῶν.

Κατὰ ταῦτα ἡ λατρεία εἶναι διδασκαλεῖον, τὸ ὁποῖον διδάσκει διὰ τῶν λόγων, τῶν παραστάσεων, τῶν τελουμένων. Ἐν αὐτῇ ἢ Ἀρχιτεκτονική, ἢ Ζωγραφική, ἢ Ξυλογλυπτική, ἢ Χρυσχοϊκή, ἢ Ὑφαντική, ἢ Ποικιλτική, ἢ Ὀμιλητική, ἢ Ποίησις, ἢ Μουσική συνεννοῦνται, διὰ νὰ μετεωρίσουν ὅσον τὸ δυνατόν ὑψηλότερον τὸν νοῦν τοῦ ὀρθοδόξου πιστοῦ. Ἀρχιτεκτονικοὶ ρυθμοί, τροῦλλοι, κωδωνοστάσια, εἰκόνες, τέμπλα, ἄμβωνες, κανδηλαί, ὕμνοι συμβάλλονται εἰς τὴν χειραγωγίαν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ τῆς λατρείας (Κωνστ. Καλλινίκου, Ἡ προσευχή, Ἀθῆναι 1929, σελ. 92).

Πάντα ταῦτα ἀποδεικνύουν, ὅτι ἡ λατρεία προστρέχει εἰς τὴν ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων βοήθειαν. «Καθὼς περιβάλλεται μὲ φύλλα τὸ δένδρον, καθὼς φυλάττονται ἐντὸς βαλαντίου τὰ χρήματα, καθὼς σκεπάζεται μὲ δέρμα τὸ σῶμα, καθὼς φέρεται εἰς φλοιὸν ὁ πυρὴν, καθὼς ἀπαιτεῖ θήκη τὸ ξίφος, καθὼς λάμπει ἐντὸς λυχνίας τὸ φῶς, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ χρεωστεῖ νὰ κλίνη τὰ γόνατα ἐντὸς ἀχειροποιήτου ναοῦ ὁ ἀχειροποίητος ναὸς τῆς ψυχῆς, ἵνα δοξασθῇ ὁ Θεός, κατὰ τὸν ἀπόστολον,

ἐν τῷ σώματι ἡμῶν καὶ ἐν τῷ πνεύματι ἡμῶν, ἅτινα ἐστὶ τοῦ Θεοῦ. Εἰς ἡμᾶς τώρα ἐναπόκειται νὰ μὴ σφαγιασῶμεν τὸ πνεῦμα εἰς τὴν ὕλην καὶ νὰ μὴ ὑπερτιμήσωμεν εἰδωλολατρικῶς ὡς αἰώνιον σταθμὸν τὸ παροδικὸν μας ὄχημα» (Κωνστ. Καλλινίκου, Ὁ Χριστιανικὸς ναὸς καὶ τὰ τελούμενα ἐν αὐτῷ, β' ἔκδ., Ἀθήναι 1958, σελ. 7).

Τούτων οὕτως ἐχόντων, δεόν κατὰ τὴν θεώρησιν καὶ ἀξιολόγησιν τῶν ὑλικῶν τύπων καὶ στοιχείων τῆς λατρείας νὰ ἀκολουθῶμεν τὴν μέσσην καὶ βασιλικὴν ὁδὸν καὶ νὰ ἀποφεύγωμεν τὰς δύο ἀκρότητας.

Ἡ μία ἀκρότης συνίσταται εἰς τὴν περιφρόνησιν τῶν ὑλικῶν στοιχείων καὶ τύπων τῆς λατρείας ὑπὸ τῶν ἀνωτέρων δῆθεν «πνευματικῶν ἀνθρώπων». Δέον νὰ γίνῃ κατανοητόν, ὅτι οἱ τύποι ἀπετέλεσαν πάντοτε τὸν πολῦτιμον παιδαγωγὸν τοῦ ἀνθρώπου. «Αἰῶνας τώρα ἡ Ἐκκλησία μας εἰς ἐποχὰς σκότους, δουλείας, με αὐτὸν τὸν τύπον, με τὸ νὰ κἀνης τὸν σταυρὸν σου εἰς τὸ φαγητόν, με αὐτὸ τὸ εἰκόνημα ποῦ εἶναι ἐκεῖ πάνω, ἀπὸ πάππον καὶ προπάππον, με αὐτὸ τὸ τροπάριον, ποῦ κάθε τόσο τὸ λέμε καὶ στὸ σπῆτι μας, με τὴν ἀκολουθίαν, με τούτην ἢ ἐκείνην τὴν νηστείαν, με τὶς καμπάνες τῶν ἐκκλησιῶν ἐπὶ τέλους, ποῦ δὲν μᾶς ἀφήνουν νὰ ξεχασθοῦμε ὀλότελα, διετήρησε τὴν πίστιν καὶ τὴν ἔφερεν, ὡς τώρα, ἀκτίνα φωτὸς πολῦτιμον, μοναδικὴν ἐλπίδα τῆς αὔριον. Ἄλλοι (οἱ προτεστάνται) τὰ κατέστρεψαν καὶ αὐτὰ ὅλα τάχα ἀπὸ πνευματικότητα. Ἐφοβήθησαν τὴν κατάχρησιν τῶν τύπων καὶ δὲν ἐφοβήθησαν τὴν νέκραν καὶ τὴν παγωνίαν, ποῦ θὰ ἐπῆρχετο με τὴν κατάργησίν των... Ὁμολογοῦμεν, ὅτι δὲν τοὺς ζηλεύομεν! Καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἡμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι Ἕλληνες, πιστοὶ εἰς τὰ θέσμιμα τῆς Ἐκκλησίας μας, θὰ χρησιμοποιῶμεν καὶ τὸν θησαυρὸν τῶν τύπων, ὁ ὁποῖος μᾶς συνδέει με τὰς παραδόσεις καὶ θὰ τὸν φυλάξωμεν πράγματι, κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον, «ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ» (Β. Πλουμίδη, Εἰσαγωγή εἰς τὸν Χριστιανισμόν, Ἀθήναι 1958, σελ. 200-201).

Ἡ δευτέρα ἀκρότης εἰς τὴν στάσιν ἐναντι τῶν ὑλικῶν στοιχείων καὶ τύπων τῆς λατρείας εἶναι ἡ ἀπολυτοποίησις καὶ οἰονεὶ θεοποίησις αὐτῶν. Ὑπὸ πολλῶν λησιμονεῖται, ὅτι οἱ λατρευτικοὶ τύποι δὲν χρησιμοποιοῦνται, διὰ νὰ καταπνίγωμεν τὴν οὐσίαν, οὔτε διὰ νὰ ὀδηγώμεθα εἰς τὸν Φαρισαϊσμόν. Συχνάκις παραθεωρεῖται, ὅτι τὸ Σάββατον ἐγένετο διὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ οὐχὶ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ Σάββατον. Εἶναι καιρὸς νὰ ἀντιληφθῶμεν,

Ο ΜΟΝΑΧΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΑΝ ΕΛΛΑΔΑ *

β) Ἀντιμοναχικά μέτρα.

Κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς 16-1-1926 ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος ἀνεκοίνωσεν ὅτι «κρατεῖ παρὰ τῆ Κυβερνήσει ἡ ἰδέα, ὅπως προβῶμεν ἀπὸ τοῦδε εἰς διαρρυθμισιν τοῦ μοναχικοῦ βίου μέχρι τοῦ σημείου, ὥστε μοναχοὶ κάτω τῶν 50 ἐτῶν ν' ἀπολυθῶσιν ἐκ τῶν Μονῶν, ἐπιδιδόμενοι εἰς τὰ ἔργα τοῦ καθ' ἡμέραν βίου»¹⁰⁹. Καὶ συνέχισε: «Ἡ Ἱ. Σύνοδος δὲν δύναται εἰμὴ νὰ λάβῃ μέτρα καὶ ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ, ἀλλὰ συμφώνως πρὸς τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα τῶν Κανόνων, τὸν σεβασμὸν πρὸς τὸν μοναχικὸν βίον, ὅστις ἀποτελεῖ ἀναπόσπαστον μέρος τῆς καθόλου χριστιανικῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς. Ἡ σκέψις δὲ καὶ ἡ ἀπόφασις αὕτη τῆς Κυβερνήσεως εἶναι καταφανῆς ἀπαγόρευσις τοῦ μοναχικοῦ βίου ἐν Ἑλλάδι. Δὲν δύναμεθα δὲ νὰ ἐνεργήσωμεν τοιοῦτό τι, ἐφ' ὅσον βλέπομεν ὅτι ἄλλα ἔθνη δι' ἰδίους σκοποὺς ἐνισχύουσι τὸν μοναχικὸν βίον. Καταργουμένου δὲ τοῦ μοναχικοῦ βίου, οὐδεμίᾳ ὠφέλεια θὰ προέλθῃ, ἀλλὰ μᾶλλον βλάβη»¹¹⁰.

Καὶ αὐτὰ μὲν τὰ ὀρθὰ εἶπεν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος. Ἄλλ' ἡ Σύνοδος πιεζομένη ἀπὸ τὰ πράγματα, ἠναγκάσθη καὶ μὲ ἐγκύκλιόν της διέταξε τότε «ὅπως ἀπολυθῶσι τῶν Ἱ. Μονῶν πάντες οἱ δόκιμοι καὶ ὑποψήφιοι τῆς μοναχικῆς κουρᾶς, μηδεμιᾶς τὸ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 331 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 17-18 τεύχους.

109. Ἐνθ' ἀνωτ. τ. Β' σ. 1378.

110. Ἐνθ' ἀνωτ. τ. Β' σ. 1378.

ὅτι ὁ σεβασμὸς πρὸς τοὺς τύπους δὲν πρέπει νὰ ὀδηγῇ εἰς τὴν ἀπολίθωσιν αὐτῶν. Ἡ συγκριτικὴ ἔρευνα τῶν ἀναριθμητῶν λειτουργικῶν τύπων ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ λατρεία μας οὐδέποτε ὑπῆρξε στατικὴ καὶ ἀπολελιθωμένη, ἀλλὰ κατὰ καιροὺς προσήρμοζε τὰς ἐξωτερικὰς μορφὰς της εἰς τὰς ἐκάστοτε ζωτικὰς πνευματικὰς ἀνάγκας τῶν πιστῶν.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

γε νῦν ἐπιτρεπομένης εἰς τὸ Μητρῶον τῶν δοκίμων ἐγγραφῆς, συγχρόνως δὲ παραγγελθῶσι πάντα τὰ Ἑγουμενοσυμβούλια, ὅπως ὑποβάλωσι τάχιστα τῇ Ἱ. Συνόδῳ κατάλογον τῶν μοναχῶν καὶ μοναζουσῶν μετὰ τῆς ἡλικίας αὐτῶν»¹¹¹. Ἔτσι ἐκεῖνο πού ἡ δικτατορία ἐξ ἀντιπαθείας πρὸς τὸν μοναχισμόν εἶχε σκεφθῆ, ἐρχόταν ἡ Σύνοδος νὰ τὸ υἰοθετήσῃ ἐν μέρει, δεδομένου ὅτι, ὡς ἐξάγεται ἀπὸ τὴν σχετικὴν ὑπ' ἀριθμ. 1979/1970/29-1-1926 συνοδικὴν ἐγκύκλιον, τὸ μέτρον τῆς ἀπομακρύνσεως ἀπὸ τὰς μονὰς ἀφεῶρα τοὺς κάτω τῶν 50 ἐτῶν δοκίμοις, ἐνῶ οἱ κεκαρμένοι μοναχοί, πολὺ δὲ περισσότερο οἱ κεχειροτονημένοι παρέμενον στὶς θέσεις των, μὲ εὐθύνη τῆς Ἱ. Συνόδου. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ διεσώζοντο βέβαια τὰ κανονικὰ προσχήματα καὶ ἀπεφεύγετο ἡ ἐπανάληψις τῆς κακουργίας ἐκεῖνης πού εἶχε γίνῃ ἐπὶ 100 περίπου χρόνια εἰς βάρος τῶν γυναικῶν μοναχῶν ἐπὶ βαυαρῶν. Ἄλλ' εἶναι φανερὸ πόσο τραγικὲς ἔμελλον νὰ εἶναι γιὰ τὴν περαιτέρω ἐπιβίωσι τοῦ μοναχισμοῦ στὴ χώρα μας οἱ συνέπειες μιᾶς τέτοιας ἀποφάσεως, ἐμπνεομένης ἀπὸ ἓνα πνεῦμα ἀντιμοναχικὸ καὶ ἀντιεκκλησιαστικόν. Καὶ ναὶ μὲν ἡ ἴδια αὐτὴ Ἱ. Σύνοδος στὶς 17 Σεπτεμβρίου 1926, μετὰ τὴν πτώσι τοῦ δικτάτορος, ἔσπευδε νὰ πληροφορήσῃ τοὺς Ἱεράρχους ὅτι ἡ παραπάνω ἐγκύκλιός της δὲν ἴσχυε πλέον, διότι ἦταν «ἐφήμερος ληφθεῖσα ὑπὸ ἰδιαζούσας συνθήκας καὶ παράνομος»¹¹², ὅμως ἡ ἔστω ὀλιγόμηνος ἐφαρμογὴ της ἐτραυμάτισε τὸν μοναχισμό καὶ τὸν ἐστέρησε ἀπὸ δυναμικὰ ὀπωσδὴποτε στοιχεῖα, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι δὲν ὑπῆρξε μεγάλη προθυμία τῶν Ἀρχιερέων πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἀντικανονικῆς καὶ ἀντισυνταγματικῆς αὐτῆς ἀποφάσεως τῆς Ἱ. Συνόδου. Ἐνδεικτικὸ αὐτοῦ τοῦ πνεύματος εἶναι καὶ τὸ γεγονός ὅτι δύο μόλις μῆνες μετὰ τὴν ἐξαπόλυσι τῆς ἐγκυκλίου αὐτῆς καὶ παρὰ τὸ ἐπικρατοῦν ἀντιμοναχικὸν κλίμα, ὁ Μητροπολίτης τότε Καρυστίας Παντελεήμων κατὰ τὴν συνεδρία τῆς 31-3-1926 τῆς Ἱ. Συνόδου ἔκαμε λόγον γιὰ ἵδρυσιν μοναχικῶν ταγμάτων στὴν Ἐκκλησίαν, σὰν μία νέα καὶ σύγχρονος μορφή μοναχικῆς ἐκφράσεως, πού θὰ εἶχε τὴν δυνατότητα νὰ ἀνταποκριθῆ στὶς ἀνάγκας τῆς ἐποχῆς καὶ νὰ ἀποδώσῃ καρπὸς πολλοῦς.

Ἐν τούτοις τὸ μένος τῶν κρατούντων δὲν ἱκανοποιήθη μὲ τὸ μέτρο τῆς ἀπολύσεως τῶν κάτω τῶν 50 ἐτῶν δοκίμων. Καὶ ἐνῶ εἶχαν ἀρχίσει ἀτελεῦτητες συζητήσεις ἀπὸ μέρους τῆς Ἐκ-

111. Ἐνθ' ἀνωτ. τ. Β' σ. 1379.

112. Βλ. «IRENIKON» 1971 σ. 430.

Ποιμαντικά Θέματα

Η ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

B'.

Διατί, ἀλήθεια, ἓνα ἄτομον δὲν εἶναι «συνεργάσιμον» ἢ διατί δύο ἄνθρωποι, ὕγιεις καὶ κανονικοὶ κατὰ τὰ ἄλλα, δὲν ἠμποροῦν νὰ συνεργάζωνται οἰκοδομητικῶς;

Ἡ ἀπάντησις πρέπει νὰ εὐρίσκειται κατ' οὐσίαν εἰς ἓνα αἷτιον, τὸ ὁποῖον, ἂν καὶ προδίδεται ἀπὸ πλείστας ἐκδηλώσεις τῆς προσωπικότητος, εἶναι πάντως ἀφανὲς καὶ εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν φορέα αὐτοῦ. Κάθε ἄνθρωπος φαίνεται ὅτι ἐνσυνειδήτως ἢ ἀνεπιγνώστως ἔχει ἐσχηματισμένη ἐντὸς τοῦ τὸν αἰδεατὴν του εἰκόνα». Ὅπως συνήθως λέγομεν, κάθε ἄνθρωπος, εἴτε τὸ θέλει εἴτε ὄχι, ἔχει «μεγάλην ἰδέαν» περὶ ἑαυτοῦ. Καὶ ὅταν ἀκόμη συναισθάνεται τὰς ἀδυναμίας του ἢ μέμφεται ἑαυτὸν, ἐξακολουθεῖ κατὰ βάθος νὰ κυριαρχῆται ἀπὸ τὴν ἰδεατὴν εἰκόνα τοῦ ἑαυτοῦ του, τὴν ὁποῖαν διατηρεῖ μέσα του. Ἡ εἰκὼν αὐτὴ εἶναι «ἰδεατὴ», δηλ. πλασματικὴ καὶ ἐπομένως, δὲν ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν πραγματικὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν κατάστασίν του. Κάθε ἄνθρωπος ἐπιθυμεῖ νὰ εἶναι ἄρτιος καὶ ἄψογος ἀπὸ κάθε ἄποψιν. Ἡ ἐπιθυμία αὐτὴ, ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν ἐγωϊστικῶν ἐπιδιώξεων, μεταβάλλεται εἰς βε-

κλησίας διὰ τὴν ἀπαγκίστρωσίν της ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς Πολιτείας, νέοι ἐξευτελισμοὶ ἐτοιμάζονταν γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ εἰδικώτερα γιὰ τὸν μοναχισμό. Μὲ ν.δ. διετάσσετο ἡ συγχώνευσις ὄλων τῶν Μονῶν ἐκάστης ἐπαρχίας εἰς μίαν. Δηλαδὴ κάθε ἐπαρχία δὲν ἐδικαιοῦτο νὰ ἔχη παρὰ μίαν μόνην μονήν. Οἱ ὑπόλοιποι ἐπρεπε νὰ γίνουιν μετόχια αὐτῆς. Ἡ περιουσία δὲ αὐτῶν τῶν μετοχίων περιήρχετο στὴν μοναδικὴ ἐναπομένουσα μονή. Ἴσως μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ νὰ ἐπερίμενε τὸ Κράτος πὼς θὰ ἠμποροῦσε εὐκολώτερα νὰ ἰδιοποιηθῇ ἀργότερα τὰ περιουσιακὰ στοιχεῖα τῶν μοναστηρίων, καθὼς θὰ ἦταν συγκεντρωμένα κάτω ἀπὸ ἓνα φορέα¹¹³.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Δημητριάδος ΧΡΙΣΤΟΛΟΥΛΟΣ

113. Ἐνθ' ἄνωτ. σ. 429.

βαιότητα και οὕτω κάθε ἄνθρωπος, κατὰ βάθος, πιστεύει ἑαυτὸν ἄρτιον και ἄσπογον (πρβλ. τὸ «φιλότιμον»). Ἡ πεποίθησις αὐτῆ, ὡς ἀσυνείδητος (μὴ συνειδητῆ) διαδικασίᾳ συναντᾶται πολλάκις εἰς τὸ βάθος τῆς προσωπικότητος, ὡςάκις ἀναλύει κανεῖς ἢ ἐρευνᾷ τὰ κίνητρα τῆς «ἀντιδραστικῆς» συμπεριφορᾶς τοῦ ἀνθρώπου.

Κατὰ τὴν συνεργασίαν εἰς οἰονδήποτε ἔργον δοκιμάζονται και ἐλέγχονται αἱ ἰκανότητες, αἱ ἀρεταί, τὰ αἰσθήματα, τὰ προτερήματα και γενικῶς τὰ «στοιχεῖα» τῆς ἰδεατῆς εἰκόνας, τὴν ὁποίαν τὸ ἄτομον ἔχει κατασκευάσει και μὲ τὴν ὁποίαν εἶναι πλέον ταυτισμένον. Αἱ εὐθιξίαι, κατὰ τὴν συνεργασίαν, ὀφείλονται εἰς τὰς ἀντιδράσεις τοῦ ἀτόμου πρὸς διατήρησιν τῆς ἀκεραιότητος τῆς ἰδεατῆς του εἰκόνας. Ἐφ' ὅσον δηλαδή ἡ συνεργασία εἶναι ἡ λυθία λίθος τῆς ποιητικῆς στάθμης τῆς προσωπικότητος τοῦ συνεργαζομένου, πᾶν ὅ,τι ἀποκαλύπτει τὰς ἀδυναμίας αὐτῆς, προκαλεῖ συγχρόνως τὰς ἐγωϊστικὰς διαθέσεις αὐτοῦ.

Ἰδιαιτέρως ὅμως εἰς τὸ ποιμαντικὸν ἔργον, ἐνθα οἱ συνεργαζόμενοι ἱερεῖς εἶναι φορεῖς ἀλλὰ και ἐκφρασις τῆς Θείας Εἰκόνας τοῦ Κυρίου, αἱ ἀντιδράσεις τῆς ἰδεατῆς εἰκόνας εἶναι δραστηκώτεροι και ἐπομένως αἱ εὐθιξίαι παρουσιάζουν περισσότερον εὐαίσθητον αὐτοματισμόν. Τοῦτο συμβαίνει ὅχι μόνον εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ ὄντως πνευματικῶς ἀνεπτυγμένου κληρικοῦ, ἀλλὰ και ἐκεῖνου, ὁ ὁποῖος ἔχει ἀπὸ πολλοῦ παραιτηθῆ πάσης πνευματικῆς προσπαθείας. Εἴτε λοιπὸν πρόκειται περὶ ἐνὸς καλοῦ κληρικοῦ και ἐνὸς ὑστεροῦντος, εἴτε περὶ δύο καλῶν κληρικῶν, αἱ ἀντιδράσεις τῆς ἰδεατῆς εἰκόνας ἔχουν συνήθως τὴν αὐτὴν δραστηκότητα. Ἄρα ἡ συνεργασία ἀκόμη και ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας εἶναι δυνατὸν νὰ ὀδηγῆ (ὑπὸ ὠρισμένους πάντοτε ὅρους) εἰς σύγκρουσιν τῶν συνεργαζομένων, ὀφειλομένην εἰς τὴν ψυχολογικὴν ἀντιδραστικὴν δραστηριότητα τῆς ἰδεατῆς εἰκόνας αὐτῶν.

Ἐνταῦθα μόνον ἡ αὐθεντικὴ πνευματικότης δύναται νὰ συντελέσῃ ἀποτελεσματικῶς εἰς τὴν ἐκμηδένισιν τῶν συνεπειῶν τῆς τοιαύτης συγκρούσεως. Ἡ πηγαία ταπεινώσις, ἀλλὰ και ὁ λοιπὸς πνευματικὸς ἐξοπλισμὸς τοῦ «συγκρουομένου», δύναται νὰ ἐξουδετερώσουν τὰς ψυχολογικὰς ἀντιδράσεις τῆς ἰδεατῆς εἰκόνας, ἢ ὁποῖα διογκώνει και συντηρεῖ τὰς καταστρεπτικὰς ἐγωϊστικὰς διαθέσεις.

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ

(Προνόμοιο ἢ ἐφιάλτης;)

Μιά ἡλικιωμένη κυρία διηγεῖται ἀπὸ τὴν παιδικὴ ἡλικία της γιὰ τὸν πατέρα της: Ὁ πατέρας μας ἦταν ἐργάτης σ' ἓνα κτηνοτρόφο. Κατοικοῦσαμε 10 χιλιόμετρα μακριὰ ἀπ' τὴν ἐργασία του. Κάθε πρωὶ πήγαινε μὲ τὰ πόδια περίπου δυὸ ὥρες δρόμο. Ἐπειτα ἐργαζόταν βαριά 10 ὥρες καὶ ἂν τοῦ δινόταν εὐκαιρία καὶ κάτι παραπάνω κουβαλώντας ξύλα στὸ σπίτι τοῦ ἀφεντικοῦ του. Δηλαδή 15-16 ὥρες καθημερινὰ στὸ πόδι.

Καταλαβαίνει κανεὶς εὐκόλα πὼς ὅταν γύριζε ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς σπίτι του ἦταν κατάκοπος καὶ τσακισμένος. Σήμερα ὅμως τὰ πράγματα ἔχουν πολὺ ἀλλάξει. Οἱ ἄνθρωποι ἐργάζονται πολὺ πιὸ ἄνετα. Καὶ τοὺς μένει ὅλο καὶ περισσότερος ἐλεύθερος χρόνος. Γι' αὐτὸν τὸν ἐλεύθερο χρόνο καὶ τὰ προβλήματα ποὺ δημιουργεῖ θὰ κάνωμε λίγες σκέψεις.

Ἴσως ἀπορρήσουν μερικοὶ: Μὰ δημιουργεῖ προβλήματα ὁ ἐλεύθερος χρόνος; Μέχρι τώρα ξέραμε πὼς μόνο ἡ ἐργασία δημιουργεῖ προβλήματα. Καὶ ὅμως. Σὰς θυμίζω μιὰ συνηθισμένη φράσι: «Θέλω νὰ σκοτώσω τὴν ὥρα μου». Μ' αὐτὴν τὴν φράσι ἐκφράζομε χωρὶς νὰ τὸ ἔχωμε συνειδητοποιήσει μιὰ πραγματικότητα. Ὅτι ὁ ἐλεύθερος χρόνος μας, γιὰ αὐτὸ ἐννοοῦμε ὅταν λέμε νὰ σκοτώσω τὴν ὥρα μου, εἶναι ἓνας ἐχθρὸς ποὺ θέλομε νὰ ἐξαφανίσωμε, νὰ σκοτώσωμε. Καὶ πραγματικά, ὅταν κανεὶς δὲν ξέρει γιὰτὶ ὑπάρχει καὶ ἔχει χάσει τὸ νόημα τῆς ζωῆς του, ὁ χρόνος γίνεται ἓνας ἐχθρὸς. Μᾶς ὑπενθυμίζει τὴν παροδικότητα καὶ περατότητά μας. Μᾶς ἀποκαλύπτει συγχρόνως τὸ τρομακτικὸ ἐσωτερικὸ μας κενό, στὸ ὁποῖο παραδινόμαστε, ὅταν δὲν ἔχωμε τίποτα νὰ κάνωμε. Βεβαίως μπορούμε πάντα νὰ καταφεύγωμε μέσα στὴν πολυπραγμοσύνη γιὰ νὰ ξεχνιώμαστε μέσα στὸ γρήγορο ρυθμὸ τῆς ζωῆς. Ἀλλὰ πρὸς τὰ ποὺ κατευθυνόμεθα; Μήπως γυρίζομε πάνω σ' ἓνα καρουσέλ, σ' ἓνα κύκλο, ποὺ μᾶς ξαναφέρει πάντα στὸ σημεῖο ποὺ ξεκινήσαμε καὶ μᾶς ξανασπρώχνει μὲ νέα δύναμη, χωρὶς ποτὲ νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ σ' ἓνα σκοπὸ;

Τὰ προβλήματα ποὺ θέτει δηλαδή ὁ ἐλεύθερος χρόνος δὲν σχετίζονται μόνο μὲ τὸ πὼς θὰ γεμίσωμε καὶ θὰ ὀργανώσωμε καλλίτερα τὸν ἐλεύθερο χρόνο μας, ἀλλὰ κυρίως σχετίζονται μὲ τὰ βαθύτερα ἐρωτήματα τῆς ὑπάρξεώς μας καὶ πρὸ πάντων μὲ τὸ ἐρώτημα γιὰ τὸ νόημα τῆς ζωῆς.

Ὁ Σάρτρ μίλησε ὡς γνωστὸν γιὰ τὸν φόβο τοῦ ἀνθρώπου μπροστὰ στὴν ἐλευθερία. Ἦθελε μ' αὐτὸ νὰ ἐκφράσῃ πὼς ὁ ἄνθρωπος δὲν ξέρει τί νὰ κάνῃ μὲ τὴν ἐλευθερία του. Βρίσκεται σὲ μία ἀμηχανία μπροστὰ στὴν δυνατότητα τῆς ἐλευθερίας. Παράλληλα θὰ μπορούσαμε νὰ μιλήσωμε γιὰ τὸ φόβο τοῦ ἀνθρώπου μπροστὰ στὸν ἐλεύθερο χρόνο. Καὶ οἱ δυὸ φόβοι ἔχουν τὴν ἴδια ρίζα. Εἴμαστε ὅλοι λίγο-πολύ συνηθισμένοι ν' ἀφήνωμε τὴν ζωὴ μας νὰ κατευθύνεται ἐκ τῶν ἔξω.

Εἶπε ὁ Πασκάλ πρὶν 300 περίπου χρόνια κάτι πολὺ καὶ σήμερα ἐπίκαιρο.

«Ἡ συμφορὰ τοῦ αἰῶνος μας εἶναι πὼς κανένας ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ νὰ μείνῃ μόνος στὸ δωμάτιό του». Παντοῦ θέλομε νὰ μᾶς συνοδεύῃ ὁ θόρυβος, ἡ μουσικὴ, ἡ ταχύτης, ἡ εἰκόνα, οἱ ἄνθρωποι.

Ὁ ὄριμος καὶ ἰσορροπημένος ὅμως ἄνθρωπος δὲν φοβᾶται τὸν ἐλεύθερο χρόνο. Ξέρει νὰ βλέπῃ σ' αὐτὸν κατὰματα τὸν ἑαυτὸ του. Νὰ συνειδητοποιῇ τὰ προβλήματά του. Νὰ ἀναζητῇ τις δυνατὲς καὶ ὀρθὰς λύσεις. Καὶ νὰ διαμορφώῃ εὐχάριστα καὶ φωτεινὰ τὸν ἐλεύθερο χρόνο του. Γιατί ὁ ἐλεύθερος χρόνος δὲν παύει παρὰ ταῦτα νὰ εἶναι ἓνα δῶρο κι' ἓνα προνόμιο τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου.

Ἄγῶνες ἑκατοντάδων ἐτῶν χρειάσθηκαν, ἀγῶνες ὄχι ἀνεπηρέαστοι ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ χριστιανισμοῦ, γιὰ νὰ φθάσωμε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους — σκλάβους στοὺς ἀνθρώπους μὲ τὸ περιωρισμένο ὥραριο ἐργασίας καὶ τὸν ἐλεύθερο χρόνο. Ποιῆς εἶναι οἱ βασικὲς γραμμὲς, ποὺ πρέπει νὰ ἔχῃ κανεὶς ὑπ' ὄψιν του γιὰ τὴν καλλίτερη ἀντιμετώπισι τοῦ ἐλευθέρου χρόνου;

1. Ὁ ἐλεύθερος χρόνος προσφέρει μιὰ μοναδικὴ εὐκαιρία στὸν ἄνθρωπο νὰ ἀναπτύξῃ τις δυνατότητές του. Ἐκεῖνες ποὺ μένουν ἀναξιοποίητες ἀπὸ τὴν ἐπαγγελματικὴ του ἐνασχόλησι. Τὸ ἐπάγγελμα δηλ. ἀπορροφᾷ ἓνα ὀρισμένο ἀριθμὸ ἱκανοτήτων μας. Ἐνα ὅμως μεγάλο μέρος ἀπὸ ἱκανότητες καὶ χαρίσματα μένουν ἔξω ἀπ' τὸν κύκλο τοῦ ἐπαγγέλματος. Αὐτὰ θὰ τὰ ἀξιοποιήσωμε στὸν ἐλεύθερο χρόνο μας πλουτίζοντας ἔτσι καὶ ἀναπτύσσοντας τὴν προσωπικότητά μας.

2. Ὁ ἐλεύθερος χρόνος μας θὰ χρησιμοποιηθῇ ἀκόμη γιὰ τὴν ἀνανέωσι τῶν σωματικῶν καὶ πνευματικῶν μας δυνάμεων. Μὲ τὴν ἀνάπαυσι, τὴν μελέτη, τὴν ψυχαγωγία.

Μιά παρένθεσι: μὰ ἐπιτρέπει ὁ Χριστιανισμὸς τὴν ψυχαγωγίαν; Ὅχι ἀπλῶς τὴν ἐπιτρέπει, ἀλλὰ τὴν ἐπιβάλλει. Ἄλλὰ μιὰ γνήσια ψυχαγωγία. Μιά ψυχαγωγία ποὺ θὰ προσφέρει πράγματι ξεκούρασι, ἀναζωογόνησι, τέρψι. Μιά ψυχαγωγία δηλ. ὑγιᾶ καὶ πραγματικὰ ἀνθρώπινη. Ὑπάρχει τὸ παιγνίδι τοῦ γλάρου, καὶ τὸ παιγνίδι τοῦ χοίρου. Ὁ χοῖρος κυλιέται στὴ λάσπη, ὁ γλᾶρος βουτιέται στοὺς λευκοὺς ἀφρούς. Κάθε πλάσμα διαλέγει ὅ,τι εἶναι ἀνάλογο μὲ τὴν φύσι του. Κι' ὁ ἄνθρωπος ὅσο ἀνεβαίνει πνευματικὰ σὰν προσωπικότης, τόσο ἀνώτερη καὶ πῶς ἀνθρώπινη ψυχαγωγία θὰ διαλέγη. Καὶ ὅσο καλλίτερη ψυχαγωγία τοῦ προσφέρεται, τόσο θὰ καλλιερῆται καὶ θ' ἀνεβαίνει, ὥστε νὰ μπορῆ νὰ διαλέγη μιὰ ψυχαγωγία ποὺ ν' ἀνταποκρίνεται πράγματι στὴν ἀνθρώπινη ὑπόστασί του. Θὰ διαλέγη γιὰ νὰ μιλήσωμε ἀλληγορικὰ τὸ παιγνίδι τοῦ γλάρου, χωρὶς νὰ παρασύρεται ἀπ' τὴν κάθε εἶδους χυδαιότητα τῆς λάσπης.

3. Ὁ ἐλεύθερος χρόνος θὰ χρησιμοποιηθῆ ἀκόμη γιὰ τὴν ἀνάπτυξι ὑγιῶν κοινωνικῶν δεσμῶν. Γιὰ μιὰ ἐπικοινωνία δηλ. μὲ τοὺς ἄλλους. Ἄλλὰ γιὰ νὰ δημιουργῆ αὐτὴ ἡ ἐπικοινωνία μιὰ πραγματικὴ κοινωνία εἶναι ἀπαραίτητο ἓνα στοιχεῖο ποὺ δὲν πρέπει νὰ λείπῃ ἀπ' τὸν ἐλεύθερο χρόνο μας. Εἶναι τὸ στοιχεῖο τῆς λατρείας ποὺ προσφέρει ἡ ἐκκλησία. Στὴ λατρεία γύρω ἀπὸ τὸ τραπέζι τοῦ Θεοῦ, νοιώθει κανεὶς πὼς εἶναι μέλος τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, τῆς ἐκκλησίας. Γεύεται τοὺς ἐνισχυτικοὺς χυμοὺς τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ αἰσθάνεται παρήγορη τὴν παρουσίαν τῶν ἀδελφῶν του δίπλα του. Ἔτσι δημιουργοῦνται οἱ προϋποθέσεις γιὰ μιὰ γνήσια ἐπικοινωνία μὲ τοὺς ἄλλους μέσα στὴν κοινωνία τῆς ἀγάπης ποὺ γίνεται ἀπτὴ στὴν ἐκκλησία.

Γιὰ νὰ τελειώσωμε: Ὁ πιστὸς εἶναι πιστὸς καὶ στὸ γέμισμα τοῦ ἐλευθέρου χρόνου. Ὅταν ξεκινᾶ γιὰ τὴν ἐκδρομὴ, ἢ τὴν ψυχαγωγίαν δὲν ἀφήνει στὸ σπίτι μαζί μὲ τὰ ἐπίσημα ρούχα του καὶ τὴν χριστιανικὴν του ιδιότητα. Τὸ βάρος πέφτει κυρίως ὄχι στὸ τί κάνωμε κατὰ τὸν ἐλεύθερον χρόνον, ἀλλὰ στὸ πῶς. Ὁ πιστὸς δέχεται μὲ εὐγνωμοσύνη τὸ δῶρο τοῦ ἐλευθέρου χρόνου καὶ τὸν γεμίζει ἔτσι, ὥστε νὰ μπορῆ νὰ σκέπτεται πάντα ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι δίπλα του. Ὅχι σὰν ἐπιτηρητῆς, ἀλλὰ σὰν συμπαραστάτης καὶ συνδαιτυμῶν.

Ἄρχιμ. ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ ΚΑΘΟΡΕΠΤΙΔΗΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ*

Εἰς τὸ ὑπ' ὄψιν ποιμαντικὸν ἔργον χάριν τῶν τουριστῶν πρέπει νὰ βοηθήσῃ τοὺς κατὰ τόπους Σεβ. Μητροπολίτας οἱ γνωρίζοντες ξένας γλώσσας ἱερεῖς, οἵτινες εἰς μὲν τοὺς ξένους ἑτεροδόξους θὰ μεταδίδωσι διὰ τοῦ ἰδίου αὐτῶν παραδείγματος ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον κατέχομεν ὡς Ἐκκλησία, τοὺς δὲ ἐκ τῆς ξένης ὀρθοδόξους θὰ προτρέψωσιν, ὑποδεχόμενοι τούτους, εἰς πνευματικὴν συμμετοχὴν εἰς τὴν λατρευτικὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας.

Ὅφειλομεν, ἐπομένως, νὰ συμπαρασταθῶμεν εἰς τὸν ξένον, διότι ἔχει ἀνάγκην τοιαύτης συμπαραστάσεως (πάντες ὅσοι ταξιδεύουσιν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἔχουσι προσωπικὴν πείραν τοῦ γεγονότος), μὴ ἀποβλέποντες πρὸς αὐτοὺς μόνον ὡς εἰς πηγὴν οἰκονομικῆς ἀφαιμάξεως, διότι τὸ τοιοῦτον δὲν εἶναι φιλοξενία, ἀλλ' ὡς εἰς ἀδελφούς ἐν Χριστῷ, ἔστω καὶ ἐνίοτε πεπλανημένους, ἐκδηλούμενοι ἡμεῖς διὰ συμπεριφορᾶς προσφερούσης ἀγάπην καὶ ἀξιοπρέπειαν.

Διὰ τοῦτο ἐπιβάλλεται, ὅπως εἰς ἕκαστον ἡερολιμένα, σιδηροδρομικὸν σταθμὸν, λιμένα πλοίων καὶ λοιποὺς συγκοινωνιακοὺς κόμβους τοποθετηθῇ ὑπεύθυνος γλωσσομαθῆς ἱερεὺς, ὅστις θὰ ἔχη ὡς ἔργον τὴν πνευματικὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ξένων, διοργανῶνων συγχρόνως ἰδιαίτερον Γραφεῖον εἰς τὸν τόπον αὐτόν. Ἡ συμπαραστάσις καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ ἱερέως ὑποδοχὴ καὶ διευκόλυνσις κατὰ τὴν πρώτην ἐπίσκεψιν τοῦ ξένου εἰς ἄγνωστον πρὸς αὐτὸν περιβάλλον εἶναι παράγων, ὅστις ἀναμφιβόλως προβάλλει καὶ ἐν τῇ ξένῃ τὸ ποιμαντικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι δὲ μοναδικὴ εὐκαιρία, ὅπως ὁ ἱερεὺς ἐνταῦθα διανείμῃ εἰδικὸν δελτίον πληροφοριακόν, τὸ ὁποῖον, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ ἀνεφέραμεν, θὰ ἔχη σχέσιν μὲ τὰς πνευματικὰς ἐκδηλώσεις, ἀξιολόγους θρησκευτικῶς τόπους κ.λ.π., τῆς Ἱ. Μητροπόλεως τῆς περιοχῆς.

Τοὺς ἐπισκεπτομένους τὴν πατρίδα ἡμῶν καὶ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ προερχομένους τόσον ὀρθοδόξους, ὅσον καὶ ἑτεροδόξους, καλὸν εἶναι, ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ δυνατοῦ, νὰ συνδέσωμεν μὲ χριστιανικὰς τινας πνευματικὰς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως ἐκδηλώσεις, διότι ἡ Ἐκκλησία δέχεται εὐπροσδέκτως πάντα ἄνθρωπον, ἰδιαιτέρως δὲ τοὺς ἐκ τῆς ξένης προερχομένους ὀρθοδόξους ἀδελφούς.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 337 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 17-18 τεύχους.

Ἡ ὑποδοχή, ἡ συμπαράστασις καὶ ἡ ἐκδήλωσις τοῦ ἐνδιαφέροντος δὲν θὰ γίνεται μόνον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ (Ναῶ), ἀλλὰ προσέτι εἰς τὰ σπίτια, ξενοδοχεῖα, τόπους διακοπῶν κ.ἄ.

Θεωρεῖται ἀπολύτως ἀναγκαία, ἰδίᾳ κατὰ τὸ θέρος, ἡ τοποθέτησις ἐνὸς ἱερέως, ξενογλώσσου ἐὰν ὑπάρχη, εἰς τουριστικὰς περιοχὰς διὰ τὰς πνευματικὰς καὶ λατρευτικὰς ἀνάγκας τῶν ὀρθοδόξων πιστῶν.

Μεγάλῃ μέριμνα δέον, ὅπως ἐπιδειχθῆ διὰ τὴν πνευματικὴν, ἀλλὰ καὶ τουριστικὴν προβολὴν τῶν ἀρχαίων ἀποστολικῶν τόπων, ἐκείνων δηλαδή, οἱ ὅποιοι ἔχουν στενὴν σχέσιν μὲ τὸ ὄλον ἱεραποστολικὸν ἔργον τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ τῶν λοιπῶν Ἀποστόλων. Ὅμοίως νομίζομεν ὅτι θὰ πρέπει νὰ ἐξάρωμεν δεόντως καὶ τὰ προσκυνήματα ἐκεῖνα, εἰς ἃ ἐξήσαν καὶ ἔδρασαν ἐν τῇ ἀσκήσει αὐτῶν μεγάλα ἄσκητικαὶ μορφαὶ τοῦ ἐλλαδικοῦ μοναχισμοῦ, προσέτι θὰ πρέπει νὰ ὑπερτονίσωμεν ὅτι ἡ ἐν τοῖς προηγουμένοις ὑποστηριζομένη φιλοξενία δέον νὰ συμβαδίζῃ μὲ ἐν σχέδιον προβολῆς, καταλλήλως, τῆς ὀρθοδόξου διδασκαλίας, τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων ἡμῶν, χωρὶς δὲ πάθος καὶ ἀπαράδεκτον διὰ τὸν χριστιανὸν φανατισμὸν νὰ μεταδίδωμεν, ἐκεῖ ὅπου δύναται νὰ γίνῃ, τὰς πεποιθήσεις ἡμῶν, διότι ὁ εὐαγγελισμὸς ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς εἰλικρινοῦς φιλοξενίας, σεβόμενοι ταυτοχρόνως τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἄλλων.

(Συνεχίζεται) Ἄρχ. ΤΙΜΟΘΕΟΣ ΤΡΙΒΙΖΑΣ, πτ. Θ. Μ. Ph.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Λόγω μεγάλης ἐλλείψεως χάρτου, εἴμεθα ἠναγκασμένοι, ὅπως παύσωμεν χορηγοῦντες παντὸς εἶδους ἀνάτυπα ἐκ τῶν δημοσιευομένων ἐν τοῖς Ἐκκλησιαστικοῖς Περιοδοικοῖς ἄρθρων, πλὴν τῶν ἐν τῇ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ» δημοσιευομένων ἐπιστημονικῶν μελετῶν, εἰς τοὺς συγγραφεῖς τῶν ὁποίων θὰ δίδωμεν ἑκατὸν (100) καὶ μόνον ἀνάτυπα. Συγχρόνως εἴμεθα ἠναγκασμένοι, ὅπως περιορίσωμεν μέχρι τοῦ κατωτάτου δυνατοῦ ὁρίου τὰς σελίδας τῶν Περιοδικῶν μας.

Ἐκ τῆς Διευθύνσεως

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΚΟΣΜΟΣ *

Ὁ ἅγιος Ἐφραίμ ὁ Σύρος, διασώζοντας αὐτὸ τὸ ἀρχαῖο βιβλικὸ πνεῦμα, μέσα στὴν καθημερινὴ παράδοσι τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας, λογίζεται καὶ συμβουλεύει τόσο διαφορετικὰ ἀπὸ τὴν γνωστὴ δική μας ἀρνητικὴ στάσι ἔναντι τοῦ κόσμου τῶν ἁμαρτωλῶν ἀνθρώπων· σ' ἓνα ἀπὸ τὰ ἀσκητικά του κείμενα, τονίζει: «ὄποιος ἀποφεύγει τὸν ἁμαρτωλὸν δὲν εἶναι τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος».

Ἡ εὐαρέστησί μας πρὸς τὸν Θεὸ δὲν εἶναι ν' ἀποκοποῦμε καὶ νὰ περιφρονήσουμε τοὺς γύρω μας «ἁμαρτωλοὺς», ἐπειδὴ τάχα ἐμεῖς εἴμαστε οἱ «ἅγιοι», ἀλλὰ βαδίζοντας κι' ἐμεῖς πρὸς τὸν Θεὸ νὰ μεταφέρουμε μαζί μας κι' ἐκείνους τῆς κοινότητός μας καὶ τῆς κοινωνίας μας πὸν δὲν ἔχουν πίστι κι' εἶναι ἁμαρτωλοί, ὅπως ἀκριβῶς στὴν περίπτωσι τοῦ παραλυτικοῦ. Γιατὶ ἡ πίστι δὲν εἶναι ἀτομικὴ ὑπόθεσι ἀλλ' ἔχει μιὰ θαυμαστὴ ἐκκλησιολογικὴ διάστασι· εἶναι ἡ πίστι τῆς κοινότητος, τῶν τεσσάρων ἀωνύμων τοῦ θαύματος, πὸν σώζει τὸν πέμπτο, ἔστω κι' ἂν αὐτὸς δὲν πιστεύει καὶ εἶναι ἁμαρτωλός.

Ἡ ἀγαπητικὴ αὐτὴ σχέσι τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν κόσμὸ ἐγκαινίασε στὴν ἱστορία καὶ τὴν ἀγαπητικὴ σχέσι τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν κόσμὸ. Ἡ μεγαλύτερη δὲ καὶ οὐσιαστικώτερη ἔκφρασι τῆς ἀγάπης τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὸν ἁμαρτωλὸ κόσμὸ εἶναι ἡ βαθειὰ τῆς πίσι ὅχι ὅτι ὁ κόσμος αὐτὸς θὰ καταδικασθῆ ἀλλὰ θὰ σωθῆ. Ἡ Ἐκκλησία καὶ οἱ πιστοὶ δὲν καλοῦνται νὰ πιστέψουν γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους, ὅπως ἔχουμε συνηθίσει νὰ σκεπτώμαστε, γιὰτὶ ἂν συμβῆ αὐτὸ σημαίνει ὅτι οὔτε πιστοὶ εἶναι οὔτε Ἐκκλησία ἀποτελοῦν, ἀλλὰ καλοῦνται νὰ πιστέψουν γιὰ τοὺς ἄλλους πὸν εἶναι ἁμαρτωλοὶ καὶ ἄπιστοι, ἀφοῦ ἓνας ἁμαρτωλός καὶ ἄπιστος, κατὰ φυσικὴ συνέπεια, οὔτε πιστεύει κι' οὔτε ξέρει νὰ πορευθῆ πρὸς τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ μόνος του.

3. Ἡ σχέσι τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν κόσμὸ εἶναι σχέσι «προσλήψεως»: «ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν» (Ἰωάν. 1, 14).

Ἡ θεολογία τῆς πρώτης χριστιανικῆς Ἐκκλησίας ἀρχίζει μὲ τὴν γνωστὴ ἰωάννειο διατύπωσι, ὅτι «ὁ Λόγος σὰρξ»

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 274 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13-14 τεύχους.

ἐγένετο». Στὴν διατύπωσιν αὐτὴ βλέπουμε ποιὰ εἶναι ἡ στάσι τοῦ Θεοῦ ἔναντι τοῦ κόσμου. Εἶναι μιὰ στάσι θετική. Ὁ Θεὸς δὲν ἀρνεῖται τὸν κόσμο Του· καὶ δὲν τὸν ἀρνήθηκε ὄχι μόνο πρὶν ἀπὸ τὴν πῶσιν, ὅταν ἦταν «καλὸς λίαν», ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν πῶσιν, ὅταν ἀχρειώθηκε καὶ ἔχασε τὴν δόξα του. Καὶ μάλιστα τότε, ἰδιαίτερα, βλέπουμε τὴν ξεχωριστὴ σωτηριολογικὴ φροντίδα τοῦ Θεοῦ, μιὰ φροντίδα γιὰ τὴν «πρόσληψιν» τοῦ ἀπερριμένου κόσμου.

Ἐκεῖνο τὸ δόγμα τῆς σαρκώσεως τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀδιάρρηκτα συνδεδεμένο μὲ τὸ δόγμα τῆς πτώσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου. Γιατὶ ὁ Λόγος δὲν προσέλαβε κάποια θεοποιημένη «σάρκα», κάποιο προπρωτικό κόσμο, ἀλλ' αὐτὴ τὴν ἴδια τὴν «πεπρωκυῖα» ἀνθρώπινη καὶ «κοσμική» φύσιν. Ὁ ἴδιος ὁ Λόγος τῆς Δημιουργίας («πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν», Ἰωάν. 1, 3), ὄντας Θεὸς («καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος», Ἰωάν. 1, 1), ἅγιος καὶ ἀναμάρτητος, εἰσέρχεται στὸν κόσμο τῆς πτώσεως, γιὰ νὰ προσλάβῃ τὸν ἄνθρωπον καὶ μαζί μ' αὐτὸν τὸν κόσμο ὅλο τῆς δημιουργίας καὶ γίνεται «πεπειρασμένος» καὶ «κατὰ πάντα καθ' ὁμοιότητά (ἡμῶν) χωρὶς ἁμαρτίας», Ἐβρ. 4, 15). Ἡ «ἐμπειρία» αὐτῆ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Λόγου, ἀπὸ τὸν κόσμο τῆς πτώσεως καὶ τοῦ πειρασμοῦ «ἀνέδειξεν» Αὐτὸν στὴν πίστιν μας ὅτι εἶναι πλέον ὁ μοναδικὸς «δυναμικὸς συμπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν» (Ἐβρ. 4, 15).

Ἡ «σάρξ», ἐπομένως, τοῦ Χριστοῦ, ποῦ ἦταν ὁ κόσμος τῆς πτώσεως καὶ ποῦ τώρα εἶναι Ἐκκλησία, εἶναι ἡ θετικώτερη ἀπάντησι στὸ ἐρώτημα περὶ τῆς σχέσεως Ἐκκλησίας καὶ κόσμου. Ἡ Ἐκκλησία εὐρίσκεται σὲ μιὰ δυνατὴ, δυναμικὴ θὰ ἔλεγα, σχέσιν μὲ τὸν κόσμο. Ἐκκλησία εἶναι ὁ κόσμος τῆς προσλήψεως, ὁ κόσμος τῆς ἐπιστροφῆς καὶ τῆς «ἐνσαρκώσεως»· εἶναι ὁ γνωστός μας κόσμος τῆς πτώσεως στὴν νέα πραγματικότητα τῆς Θεανθρωπώσεως.

Ἔτσι, βλέπουμε, ὅτι τὸ «μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας» εἶναι ἀναμφισβήτητα συνυφασμένο μὲ τὸ «μυστήριον τῆς δημιουργίας», ὅπως τονίζει ὁ μεγάλος θεολόγος τῆς μυστικῆς ὀρθόδοξου θεολογίας V. Lossky.

Γ'

Στὴν ἀρχιερατικὴ ὁμωσ προσευχὴ τοῦ Κυρίου τονίζεται ἡ ἄποψι ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀ π ε σ τ ἄ λ η στὸν κόσμο: «καὶ ὄν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν» (Ἰωάν. 17, 3).

Ἐδῶ παρατηρεῖται κάποια διαφοροποίησι μὲ τὰ ὅσα εἶπαμε πρὸ πάνω. Ὁ Χριστὸς ἀφοῦ ἀποστέλλεται, σημαίνει ὅτι δὲν προέρχεται, δὲν εἶναι γέννημα αὐτοῦ τοῦ κόσμου. Ἄρα, θὰ ἔλεγε κανεὶς, βρισκόμαστε ἐδῶ πρὸ μιᾶς διαστάσεως καὶ διαζεύξεως στὴν σχέσι Χριστοῦ καὶ κόσμου. Καὶ ἐπειδὴ ἡ Ἐκκλησία εἶναι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, εἶναι ὁ ζῶν Χριστὸς ἐν τῇ ἰστορίᾳ, παράλληλα θὰ λέγαμε ὅτι καὶ αὐτὴ δὲν προέρχεται, δὲν εἶναι γέννημα αὐτοῦ τοῦ κόσμου.

Ἡ πρότασι ὁμῶς περὶ «ἀποστολῆς» δὲν νομίζω ὅτι σημαίνει ἀναγκαστικὰ ἀντίθεσι καὶ διάστασι, πολὺ δὲ περισσότερο δὲν μιᾶς ἐπιτρέπει νὰ σκεφθοῦμε γιὰ κάποια ἔννοια ἀπορρίψεως. Ἀσφαλῶς δὲν σημαίνει καὶ ταῦτισι ἢ ὁμοιογένεια. Στὸ σημεῖο αὐτὸ χωρὶς ἀμφιβολία ἀντιμετωπίζουμε κάποιο πρόβλημα διαφοροποιήσεως στὴν ἔννοια τῆς σχέσεως Ἐκκλησίας καὶ κόσμου ἐν σχέσει μὲ ὅσα ἤδη ἐλέχθησαν· καὶ τὸ πρόβλημα αὐτὸ χρειάζεται κάποια λύσι. Ἀπάντησι θὰ μιᾶς δώσῃ τὸ κλασσικὸ γιὰ τὸ θέμα μας κείμενο τῆς ἀρχιερατικῆς Προσευχῆς.

1. Οἱ πιστοί, πὺν ἀπαρτίζουν τὴν Ἐκκλησία καὶ εἶναι τὰ μέλη τῆς «σαρκὸς» τοῦ Χριστοῦ, «οὐκ εἰσιν ἐκ τοῦ κόσμου καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμι ἐκ τοῦ κόσμου» (Ἰωάν. 17, 14), τονίζει ὁ Ἀρχιερεὺς τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ καθὼς ὁ Χριστὸς «ἀπεστάλη» στὸν κόσμον, ὅμοια καὶ οἱ πιστοὶ «ἀποστέλλονται» στὸν κόσμον· «καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, καὶ γὰρ ἀπέστειλα αὐτοὺς εἰς τὸν κόσμον» (Ἰωάν. 17, 18). Ἐδῶ ἡ ἔννοια τῆς ἀποστολῆς δὲν ὑποδηλώνει κάποιο καθῆκον φυγῆς καὶ ἀπομακρύνσεως ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἡ ἀποστολὴ γίνεται πρὸς τὸν κόσμον. Δὲν εἶναι μιὰ κίνησι ἀπορρίψεως τοῦ κόσμου καὶ ἔχθρας πρὸς αὐτὸν ἀλλὰ μιὰ κίνησι προσλήψεως, ὅπως εἶπαμε, καὶ «συμπαθείας». Ἡ «ἀποστολὴ» παραμένει μιὰ αἰώνια «φιλικὴ» χειρονομία τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν κόσμον διὰ μέσου τῆς Ἐκκλησίας· «οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου» (Ἰωάν. 17, 15). Ἡ Ἐκκλησία δὲν αἴρεται ἐκ τοῦ κόσμου. Ἡ Ἐκκλησία «ρίπτεται» στὸν κόσμον, εἴτε σὰν «σαγήνη», εἴτε σὰν «ζύμη», εἴτε σὰν «ἄλας», εἴτε σὰν «φῶς». Ἡ Ἐκκλησία «ἡ ἐπάνω ὄρους κειμένη» γίνεται ἡ Ἀκρόπολι, τὸ κέντρο, ἡ «καταφυγὴ» καὶ ἡ «προστασία» τοῦ κόσμου. Ἐπαυσε πὰ ἡ περίοδος τῆς τοικῆς «ἐξόδου» τῆς Ἐκκλησίας ἐκ τοῦ κόσμου, ἐκ τῆς Αἰγύπτου. Ἡ πρώτη κίνησι τοῦ Ἰησοῦ, τοῦ θεοῦ Βρέφους, ἦταν μιὰ κίνησι «γεωγραφικῆς» ἐπανόδου τῆς Ἐκκλησίας στὴν «Αἴγυπτον» («Αἴγυπτος» στὴν βιβλικὴ καὶ

« Ε Ο Ρ Τ Ο Λ Ο Γ Ι Ο Ν » *

Β'. ΠΑΣΧΑ

1. α'. Μεγάλη Δευτέρα (29 Μαρτ. — 2 Μαΐου).

Μνειάν ποιούμεθα τοῦ μακαρίου Ἰωσήφ τοῦ παγκάλου, καὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Κυρίου καταρασθείσης καὶ ξηρανθείσης συκῆς.

β'. Μεγάλη Τριτη (30 Μαρτ. — 3 Μαΐου).

Μνειάν ποιούμεθα τῆς τῶν Δέκα Παρθένων παραβολῆς, τῆς ἐκ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου (Ματθ. κε' 1-13).

γ'. Μεγάλη Τετάρτη (31 Μαρτ. — 4 Μαΐου).

Τῆς ἀλειψάσης τὸν Κύριον μύρῳ πόρνης γυναικός, μνειάν ποιεῖσθαι οἱ θεϊότατοι Πατέρες ἐθέσπισαν, ὅτι πρὸ τοῦ σωτηρίου πάθους μικρὸν τοῦτο γέγονε.

δ'. Μεγάλη Πέμπτη (1 Ἀπρ. — 5 Μαΐου).

Οἱ τὰ πάντα καλῶς διαταξάμενοι θεῖοι Πατέρες, ἀλληλοδιαδόχως ἐκ τε τῶν θείων Ἀποστόλων, καὶ τῶν ἱερῶν Εὐαγγελίων, παραδεδώκασιν ἡμῖν τέσσαρά τινα ἑορτάζειν: τὸν ἱερὸν Νιπτῆρα, τὸν μυστικὸν Δεῖπνον (δηλαδὴ τὴν παράδοσιν τῶν καθ' ἡμᾶς φρικτῶν Μυστηρίων), τὴν ὑπερφυᾶ Προσευχὴν, καὶ τὴν Προδοσίαν αὐτήν.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 342 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 17-18 τεύχους.

πατερικὴ γλῶσσα σημαίνει κόσμος τῆς πτώσεως), γιὰ τὴν συνάντησι καὶ τὴν σωτηρία τοῦ κόσμου («Φυγὴ εἰς Αἴγυπτον», βλ. Ματθ. 2, 13-15). Ἡ νέα ἱστορία, ἡ σωτηριολογικὴ ἱστορία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ νέου λαοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ νέου Ἰσραὴλ, ὅπως ἀποκαλοῦμε τὴν Ἐκκλησία, ἀρχίζει στὸ κέντρο τοῦ κόσμου, στὴν καρδιά τοῦ κόσμου ποὺ εἶναι ἡ «Αἴγυπτος», ἐκεῖ ὅπου οἱ ἀρχεὶ καὶ οἱ ἐξουσίες τοῦ κόσμου τούτου κυριαρχοῦν καὶ ἐκπροσωποῦνται ἀπὸ τοὺς ἐκάστοτε «Φαραῶ». Ὁ Θεὸς καὶ πάλι «ἐξ Αἰγύπτου» ἐκάλεσε καὶ καλεῖ τὸν Υἱὸν καὶ τοὺς «υἱούς» Του («ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου», Ματθ. 2, 15), γιὰ τὴν πραγμάτωσι τῆς σωτηρίας τοῦ κόσμου.

(Συνεχίζεται)

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π. ΠΑΤΡΩΝΟΣ

ε'. Μεγάλη Παρασκευή (2 Ἀπρ. — 6 Μαΐου).

Τὰ ἅγια καὶ σωτήρια καὶ φρικτὰ πάθη τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπιτελοῦμεν· τοὺς ἐμπτυσμούς, τὰ ραπίσματα, τὰ καλαφίσματα, τὰς ὕβρεις, τοὺς γέλωτας, τὴν πορφυρᾶν χλαίναν, τὸν κάλαμον, τὸν σπόγγον, τὸ ὄξος, τοὺς ἦλους, τὴν λόγχην καὶ πρὸ πάντων τὸν Σταυρὸν καὶ τὸν θάνατον, ἃ δι' ἡμᾶς ἐκὼν κατεδέξατο· ἔτι δὲ καὶ τὴν τοῦ εὐγνωμόνου Ληστοῦ, τοῦ συσταυρωθέντος αὐτῷ, σωτήριοι ἐν τῷ Σταυρῷ ὁμολογίαν.

στ'. Μέγα Σάββατον (3 Ἀπρ. — 7 Μαΐου).

Τὴν Θεόσωμον Ταφήν, καὶ τὴν εἰς Ἄδου κάθοδον τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐορτάζομεν, δι' ὧν τῆς φθορᾶς τὸ ἡμέτερον γένος ἀνακληθέν, πρὸς αἰωνίαν ζωὴν μεταβέβηκε.

α'. ΜΕΓΑΛΗ ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΣΧΑ

(4 Ἀπρ. — 8 Μαΐου).

Αὐτὴν τὴν ζωηφόρον Ἀνάστασιν ἐορτάζομεν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

2. α'. Δευτέρα τῆς Διακαινησίμου (5 Ἀπρ. — 9 Μαΐου).

Ἐορτάζομεν τὰς κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἁγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς συμπιπτούσας μνήμας τῶν ἁγίων: 1. Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου, Γρηγορίου Ε', ἀποστόλου Μάρκου, Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου καὶ τινων ἄλλων κατὰ τόπους ἐορταζομένων.

β'. Τρίτη τῆς Διακαινησίμου (6 Ἀπρ. — 10 Μαΐου).

Μνήμην ἐπιτελοῦμεν: 1. Ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μυτιλήνης (καὶ ὅπου εἰσὶ παροικίαι τῶν ἐξ αὐτῆς καταγομένων), τῶν ἁγίων ἐνδόξων, νεοφανῶν καὶ θαυματουργῶν ὁσιομαρτύρων Ραφαήλ καὶ Νικολάου, καὶ τῆς ἁγίας παρθενομάρτυρος Εἰρήνης καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς μαρτυρησάντων ἐν ἔτει 1463, τῇ 9ῃ Ἀπριλίου, ἐν ᾗ συνέπεσεν ἡ παρούσα ἡμέρα, ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Μονῇ τῶν Καρυῶν, τῇ οὔσῃ παρὰ τῇ Θερμῇ ἐν τῇ νήσῳ Λέσβῳ, ἐν ἔτει δὲ 1959 θαυμαστῶς ἡμῖν φανερωθέντων. 2. Τῶν ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Ὁσίου Παταπίου (Λουτρακίου - Κορινθίας) ὁσίων: Παταπίου τοῦ Νέου, Νίκωνος τοῦ Νέου καὶ Ὑπομονῆς.

γ'. Τετάρτη τῆς Διακαινησίμου (7 Ἀπρ. — 11 Μαΐου).

Μνήμην ἐπιτελοῦμεν: 1. Ἐν Ἀρτῇ τῶν ἀυταδέλφων ὁσίων Θεοδώρου καὶ Ἀποστόλου, τῶν Δούβια (1845). 2. Ἐν Νέᾳ Ἐπι-

ΕΝΟΡΙΑ ΚΑ

ΠΡΟΣΚΛΗΤΗΡΙΟΝ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ *

Ἄλλά, ἴσως τεθῆ τὸ ἐρώτημα: Ἐξεπλήρωσε μέχρι τῆς στιγμῆς αὐτῆς ἡ Σχολὴ τοὺς τεθέντας κατὰ τὸ ἔτος 1968 σκοπούς;

Ὅσοι εἶχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ συνεργασθοῦν μετὰ τῶν ἀποφοίτων τῆς Σχολῆς μας ἔχουν διαπιστώσει, ὅτι οὗτοι ἀσκοῦν τὴν διακονίαν των εἰς πλαίσια ἐκκλησιολογικά, ἐντάσσουν αὐτὴν εὐχερέστερον εἰς τὸ ἐν γένει ἔργον τῆς ἐνορίας καὶ πραγματοποιοῦν ταύτην κατὰ τρόπον περισσότερον συστηματικόν.

Τὸ γεγονός δὲ ὅτι κατ' ἔτος ἐνεγράφοnton εἰς τὴν Σχολὴν μας νέοι σπουδασταὶ χωρὶς μεγάλην γνωστοποίησιν ἀπὸ μέρους τῆς Σχολῆς, τοῦτο ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ Σχολὴ μας συντελεῖ εἰς τὴν διάδοσιν τῆς ἰδέας τῆς ἐνεργοῦ συμμετοχῆς λαϊκῶν εἰς τὸ διακονικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ἴσως ὅμως τεθῆ τὸ ἐρώτημα κατὰ τρόπον περισσότερον συγκεκριμένον: Οἱ ἀπόφοιτοι τῆς Σχολῆς ἀξιοποιοῦνται; Ἡ προσωπικὴ καὶ ταπεινὴ γνώμη μου ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ εἶναι ἡ ἐξῆς: Καὶ ἐὰν ἀκόμη οἱ ἀπόφοιτοι τῆς Σχολῆς μας δὲν εἶχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ προσφέρουν ὑπεύθυνον ὑπηρεσίαν εἰς ἓνα τομέα τῆς

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 344 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 17-18 τεύχους.

δαύρω· τοῦ ἀγίου μάρτυρος Λεωνίδου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἀθλησασῶν Ἑπτὰ ἀγίων Γυναικῶν. (16 Ἀπρ. ἐφ' ὅσον συμπέσῃ ἐν Τεσσαρακοστῇ).

δ'. Πέμπτη τῆς Διακαινησίμου (8 Ἀπρ. — 12 Μαΐου).

ε'. Παρασκευὴ τῆς Διακαινησίμου (9 Ἀπρ. — 13 Μαΐου).

Ἐορτάζομεν τὰ ἐγκαίνια τοῦ Ναοῦ τῆς ὑπεραγίας Δεσποινῆς ἡμῶν καὶ Θεομήτορος, τῆς Ζωηφόρου Πηγῆς· ἔτι δὲ καὶ μνεῖαν ποιούμεθα τῶν ἐν τούτῳ τελεσθέντων ὑπερφυῶν θαυμάτων παρὰ τῆς Θεομήτορος.

στ'. Σάββατον τῆς Διακαινησίμου (10 Ἀπρ. — 14 Μαΐου).

(Συνεχίζεται)

Οἰκονόμος ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΛΑΤΑΝΙΤΗΣ

ἐκκλησιαστικῆς καὶ ἰδιαιτέρως τῆς ἐνοριακῆς μας ζωῆς διὰ λόγους καθαρῶς ἐξωτερικούς, καὶ τότε ἀκόμη ἢ προσφορά τῆς Σχολῆς μας θὰ ἦτο μεγάλη, ἐὰν βεβαίως αὐτὴ ἐξεπλήρωσε τοὺς λοιποὺς βασικούς αὐτῆς σκοπούς. Σχετικῶς πρὸς τεθὲν ἐρώτημα ἐγένετο ὑπὸ τῆς Σχολῆς μία στατιστικὴ ἔρευνα³¹ ἢ ὅποια δυστυχῶς ἀναφέρεται ὄχι εἰς τοὺς 105 συνολικῶς ἀποφοίτους τῆς Σχολῆς, ἀλλὰ εἰς 80 ἐξ αὐτῶν.

Ἐκ τούτων προσφέρουν ἐθελοντικὴν ἐργασίαν:

1. Εἰς τὸ Κέντρον Συμπαραστάσεως Οἰκογενείας 9. 2. Εἰς Φιλόπτωχα Ταμεῖα 10. 3. Εἰς Σπίτια Γαλήνης 4. 4. Εἰς τομεῖς τῆς Νεότητος 22. 5. Εἰς διαφόρους ἐνοριακοὺς τομεῖς 11. 6. Εἰς ὑπευθύνους τομεῖς Ἱερῶν Μητροπόλεων 6. 7. Εἰς διάφορα ἰδρύματα 15. 8. Εἰς τὸν τομέα τῆς ἐθελοντικῆς αἰμοδοσίας 3.

Οἱ ἀριθμοὶ αὐτοὶ ἀποδεικνύουν, ὅτι καὶ εἰς τὸν τομέα αὐτὸν οἱ καρποὶ τῆς Σχολῆς μας ἠὺλογήθησαν ὑπὸ τοῦ Κυρίου τοῦ Ἀμπελώνος.

Ἡ ὅλη προσπάθεια εἶχε ἀναμφιβόλως καὶ τὰς δυσκολίας της καὶ τοὺς ἀγῶνάς της καὶ τὴν ἀγωνίαν της. Ἡ συναίσθησις ὅμως ὅτι συμβάλλομεν οὕτως εἰς τὴν οἰκοδομὴν τῆς Ἐκκλησίας μᾶς καθίστα πάντοτε θερμοὺς ἀγωνιστὰς εἰς τὸ ἔργον αὐτό.

(Συνεχίζεται)

Πρεσβ. ΑΝΤΩΝ. ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

31. Ἡ στατιστικὴ αὕτη ἐπραγματοποιήθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1973.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Οἱ συνδρομηταὶ τῶν Περιοδικῶν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» καὶ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ» παρακαλοῦνται, ὅπως πᾶσαν ἀλλαγὴν διευθύνσεως τῶν γνωστοποιῶν ἀμέσως εἰς τὰ Γραφεῖα τῶν ὡς εἴρηται Περιοδικῶν, Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι Τ. 140, δι' ἐπιστολῆς των, σημειουμένης ἀπαραιτήτως τῆς παλαιᾶς διευθύνσεως, ἵνα καταστῆ δυνατὴ ἡ κανονικὴ ἀποστολὴ τῶν φύλλων.

Η ΣΚΕΠΗ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ*

Ἡ Ἁγία Σκέπη.

Ἄλλὰ καὶ σὲ κάθε δύσκολη στιγμή του ὁ εὐσεβῆς καὶ πιστὸς ἑλληνικὸς λαὸς ζητᾷ βοήθεια καὶ προστασία ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ τῆ Θεοτόκο. Ἡ ἐλπίδα του τότε γεμίζει τὴν καρδιά του μὲ δύναμι καὶ ἐνθουσιασμό, καθὼς ψιθυρίζει στὶς κρίσιμες ἐκεῖνες ὥρες τὸ «Κύριος ἐμοὶ βοηθὸς καὶ οὐ φοβηθήσομαι».

Ἡ Ἑλληνικὴ ἱστορία εἶναι ἓνα ἡρωϊκὸ ἔπος ἀπὸ τὰ πρῶτα βήματά της. Κάθε τι ποὺ κατακτᾷ στοὺς χώρους τοῦ πνεύματος καὶ τῆς τέχνης τὸ κερδίζει μὲ κόπους, μὲ θυσίας, μὲ αἷμα. Ἔτσι ἀκριβῶς ὅπως κέρδισε καὶ τὴν ἐλευθερίαν της. Τὴν πολιτιστικὴν ἀκτινοβολίαν. Κάθε τι τὸ ὠραῖο καὶ εὐγενικὸ ἐκφράστηκε καὶ πραγματοποιήθηκε στὸ χῶρο αὐτὸ μὲ ὑψηλὸ φρόνημα ἀποστολῆς. Μὲ συνέπεια καὶ φλογερὸ, ἱερὸ πάθος. Ἄκριβῶς ἔτσι ὅπως ἔγινε καὶ μὲ τοὺς νέους τοῦ Σαραντα ποὺ ἔκαναν νὰ ἀκτινοβολήσῃ τὸ πνεῦμα τῆς Ἑλληνικῆς διαρκείας καὶ τῆς πίστεως κάτω ἀπὸ τὴν σκιά καὶ τὴν προστασίαν τῆς Παναγίας.

Γινόταν ὀλονυχτία στὴν Ἐκκλησίαν τῆς Βλαχέρνας στὴν Κωνσταντινούπολι. Ὅλοι ἄγρυπνοι παρακαλοῦσαν τὴν Παρθένον νὰ σπλαγισθῇ τὸ λαὸν της καὶ νὰ τὸν ἐλεήσῃ σὲ κείνη τὴν δεινὴν περίστασιν. Οἱ Ἀγαρηνοὶ εἶχαν κυκλώσει τὴν Πόλιν καὶ φοβέριζαν τοὺς πολιορκημένους μὲ φωτιὰ καὶ θάνατον. Καὶ τότε, μέσα σὲ κείνη τὴν κατάνυξιν τῆς ἀγρυπνίας, ποὺ ὅλοι εἶχαν γονατίσει, ὁ ἅγιος Ἀνδρέας καὶ ὁ μαθητὴς του Ἐπιφάνιος ποὺ καθόταν δίπλα του, εἶδαν μιὰ γυναῖκα «μεγαλοπρεπῆ» νὰ βγαίνει ἀπ' τὴν ὠραία Πύλιν καὶ νὰ συνοδεύεται ἀπὸ μιὰ μεγάλη ἀκολουθίαν. Ἡ ἀκολου-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 219 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 10 τεύχους.

θεία ἦταν ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ποὺ ἔψαλλαν ὠραίους ὕμνους. Ἡ γυναίκα ἐκείνη ἔκλεινε τὰ γόνατά της καὶ προσευχήθηκε ἀρκετὴ ὥρα. Ὅστερα σηκώθηκε, ἔβγαλε τὴν καλύπτρα της, τὴν ἄπλωσε πάνω στὰ κεφάλια τῶν σκυμένων πιστῶν σὰν ἀσπίδα, ξαναμπῆκε στὸ ἱερὸ τοῦ ναοῦ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἔγινε ἄφαντη.

Αὐτὰ ἱστορεῖ ὁ Νικηφόρος. Τὸ ἱστορικὸ γεγονὸς αὐτὸ μᾶς φανεράνει, ὅτι ἐνῶ ὅλοι εἶχαν φοβηθῆ τοὺς Ἀγαρηνοὺς καὶ εἶχαν χάσει τὸ θάρρος τους, μετὰ ἀπὸ τὴν ἀνακοίνωσι τοῦ ὁράματος ἐκείνου, πῆραν θάρρος, ἐλπίδα σωτηρίας καὶ ἐδιώξαν τελικὰ τὸν ἐχθρὸ τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος.

Ἔτσι καὶ τὸ Ἔθνος μας σήμερα. Ποτὲ δὲν ἔπαψε νὰ βρίσκεται κάτω ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν Ἁγία Σκέπη τῆς Παναγίας, ποὺ σ' ὅλους τοὺς ἀγῶνες του τὸ προστατεύει. Ὅπως συνέβη στὰ χρόνια τοῦ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, ἔτσι καὶ στὶς ἐνδοξες μέρες τοῦ Σαραντα. Ἡ Θεοτόκος μὲ τὴ Σκέπη της προστάτεψε τοὺς ἡρωϊκοὺς μαχητὰς καὶ τοὺς ἐμφύχωσε στὸν τιτάνιο ἀγῶνα τους. Ἡ Παναγία ἦταν πανταχοῦ παροῦσα καὶ συνέδεσε τὸ ἅγιο ὄνομά της μὲ τὸ θαῦμα ποὺ κατέπληξε τὴν οἰκουμένη. Εἶναι λοιπὸν ἀπόλυτα δικαιολογημένη ἡ ἀγάπη καὶ ὁ πηγαῖος σεβασμὸς τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὴν Μητέρα, τὴν Προστάτρια καὶ τὴ Σκέπη τῶν χριστιανῶν. Μιὰ ἀγάπη ποὺ συνεχίζεται σ' ὀλόκληρη τὴ ζωὴ τοῦ Ἔθνους καὶ τὸν ἀτομικὸ βίο μας.

«Δόξα τοῖς μεγαλείοις σου, Ἁγνή, δόξα τῇ
θείᾳ Σκέπῃ Σου, δόξα τῇ πρὸς ἡμᾶς σου προ-
μηθείᾳ, Ἀχραντε».

(Συνεχίζεται)

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΕΡΟΥΣΗΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

286. Τί πρέπει νά λέγη ὁ ἱερεὺς, ὅταν μετὰ τὴν ἀνάγνωσι τοῦ Ἀποστόλου εὐλογῇ τὸν ἀναγνώστη: «Εἰρήνη σοι τῷ ἀναγινώσκοντι», «Εἰρήνη σοι τῷ ἀναγνόντι» ἢ «Εἰρήνη σοι τῷ ἀναγινώσκοντι καὶ παντὶ τῷ λαῷ»; (Ἐρώτησις Αἰδεσμ. Ἰ. Σ.).

Πράγματι στὸ σημεῖο αὐτὸ παρατηρεῖται μεγάλη ἀνομοιομορφία. Εἶναι δυνατὸν νά ἀκούσῃ κανεὶς καὶ τοὺς τρεῖς ἀνωτέρω τύπους καὶ σπανιώτερα καὶ τὸ ἀπλὸ «Εἰρήνη σοι». Σὲ μερικὰ χειρόγραφα ἀπαντᾷ καὶ ἄλλος ἓνας τύπος, τὸ «Σωθείης» (Κώδ. Ἀγίου Σάββα 362, Ἀθηνῶν 754 κ.ἄ.). Ἡ ἴδια ἀκαταστασία παρατηρεῖται καὶ στὴν εὐλογία τοῦ «εὐαγγελιστοῦ» — διακόνου, ἀλλὰ δὲν εἶναι τόσο ἐμφανής, γιὰτὶ δὲν εἶναι τόσο συνήθης, σήμερα τοῦλάχιστον, ἢ τέλεισις θείας λειτουργίας μετὰ τὴν συμμετοχὴ διακόνου. Καὶ ἐδῶ ἀκούομε· «Εἰρήνη σοι», «Εἰρήνη σοι τῷ εὐαγγελιζομένῳ», «Εἰρήνη σοι τῷ εὐαγγελισσαμένῳ» μετὰ ἢ χωρὶς τὴν προσθήκη «καὶ παντὶ τῷ λαῷ» ἐπὶ πλέον ἔχομε καὶ τὸ «Σωθείης» τῶν χειρογράφων. Καὶ τὰ δύο θὰ τὰ ἰδοῦμε, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ, μαζὶ, γιὰτὶ πρόκειται οὐσιαστικᾶ γιὰ ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ ζήτημα.

Ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἐποχὴ δὲν ἔχομε καμμία μαρτυρία ἀν ἐδίδοτο εὐλογία στοὺς ἀναγνώστας ἢ στὸν διάκονο μετὰ τὴν ἀνάγνωσι τῶν περικοπῶν. Εἶναι ὅμως πολὺ πιθανόν, ὅτι σχεδὸν ἐξ ἀρχῆς ὁ ἐπίσκοπος ἢ ὁ ἱερεὺς ἠυλόγει τοὺς ἀναγνώστας «εἰς ἀντιμισθίαν τοῦ ἔργου» (Συμεῶν Θεσσαλονίκης, Διάλογος..., κεφ. 98). Σὲ πολλὰ χειρόγραφα γίνεται λόγος γιὰ τὴν εὐλογία αὐτῇ, χωρὶς νά ἀναφέρεται ὁ φραστικὸς τύπος, ὁ ὁποῖος τὴν συνώδευε. Ἀπλῶς ἡ τυπικὴ διάταξις καθορίζει ὅτι ὁ λειτουργῶν εὐλογεῖ τὸν ἀναγνώστη ἢ τὸν διάκονο. Ὁ συνήθης τύπος τῆς εὐλογίας εἶναι τὸ «Εἰρήνη σοι». Αὐτὸν δὲ ἀκριβῶς τὸν τύπο συναντοῦμε σὲ ὅλα τὰ χειρόγραφα ἀπὸ τοῦ IB' αἰῶνος καὶ ἐξῆς μετὰ τὴν ἀνάγνωσι τοῦ Ἀποστόλου καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσι τοῦ Εὐαγγελίου ἢ σὲ μία μόνο ἀπὸ τις δύο αὐτὲς περιπτώσεις (κώδ. Σινᾶ 1020, 986 καὶ πολλοὶ ἄλλοι), καθὼς καὶ στὴν Διάταξι τοῦ πατριάρχου Φιλοθέου. Αὐτὸν δὲ τὸν τύπο εὐλογίας ὑπονοεῖ καὶ ὁ Συμεὼν Θεσσαλονίκης, εἴτε χρησιμοποιοῦντας τὸν τεχνικὸ ὄρο «εἰρηγεύειν τὴν ἐπιστολήν», εἴτε καὶ ἀναλύοντας τὴν ἔννοιαν τῆς εὐλογίας· «Δίδωσιν εἰρήνην τῷ ἀναγνόντι καὶ εὐλογίαν πρότερόν τε καὶ ὕστερον...

τὴν δὲ εἰς ἀντιμισθίαν τοῦ ἔργου, ὡς καὶ τῶ ἀναγνώσαντι πρότερον τὰ ἀποστολικὰ ρήματα εἰρήνην παρέχει καὶ εὐλογίαν» (Διάλογος..., κεφ. 98). Οἱ παλαιότερες ἐκδόσεις τῶν Εὐχολογίων καὶ τῶν Ἱερατικῶν ἀκολουθοῦν τὴν παράδοσι αὐτή. Ὅταν δηλαδὴ ἀναφέρουν τύπο εὐλογίας, χρησιμοποιοῦν τὸ «Εἰρήνη σοι», ὅπως καὶ τὰ χειρόγραφα.

Ὁ ἐκτενέστερος τύπος «Εἰρήνη σοι τῷ εὐαγγελιζομένῳ» ἀπαντᾷ γιὰ πρώτη φορά, καθ' ὅσον γνωρίζω, σ' ἓνα χειρόγραφο τοῦ Ι' αἰῶνος τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης Ἀθηνῶν (ὑπ' ἀριθ. 749), ὅπως καὶ σὲ μερικὲς σχετικῶς νεώτερες ἐκδόσεις Εὐχολογίων τῆς Βενετίας τοῦ 1832, 1862 καὶ 1881. Καὶ στὸ χειρόγραφο καὶ στίς ἀνωτέρω ἔντυπες ἐκδόσεις γιὰ τὴν εὐλογία τοῦ ἀναγνώστου τοῦ Ἀποστόλου προβλέπεται ἡ ἀρχαία μορφή εὐλογίας, τὸ «Εἰρήνη σοι». Εἶναι λοιπὸν φανερό, ὅτι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἤρχισε ἡ ἀνάπτυξις τῆς εὐλογητικῆς φράσεως. Εἶναι δὲ ἐμφανὲς ἀπὸ τοῦ προῆλθε. Ὁ διάκονος, προκειμένου νὰ ἀναγνώσῃ τὸ Εὐαγγέλιον, ἐλάμβανε εὐλογία, πού ἤδη ἀπὸ τὸν ΙΒ' αἰῶνα ἄρχισε νὰ συνδυάζεται πρὸς τὸν 12ο στίχον τοῦ 67ου ψαλμοῦ: «Κύριος δώσει ρῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνάμει πολλῇ» (βλέπε καὶ Ἡσ. νβ', 7 — Ρωμ. ι', 15 καὶ Ἡσ. μ', 9) καὶ τελικὰ πῆρε τὴν γνωστὴ μορφή: «Ὁ Θεὸς διὰ πρεσβειῶν... δῶκε σοι ρῆμα τῷ εὐαγγελιζομένῳ δυνάμει πολλῇ εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ εὐαγγελίου...». Ἀπὸ τὴν προκαταρκτικὴν εὐλογία τοῦ «εὐαγγελιζομένου» ἦτο εὐκόλον νὰ μεταπηδήσῃ ἡ λέξις καὶ στὴν εὐλογία μετὰ τὴν λήξιν τῆς ἀναγνώσεως. Ἡ εὐλογία τοῦ ἀναγνώστου τοῦ Ἀποστόλου παρέμεινε στὴν ἀρχικὴ ἀπλή της μορφή, ἴσως γιὰ νὰ ἐξαρθῇ ἡ ὑπεροχὴ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Εὐαγγελίου ἐναντι τοῦ Ἀποστόλου, τάσι τὴν ὁποία εἶδαμε καὶ σὲ ἄλλη συνάφεια. Δὲν ἄργησε ὅμως, προφανῶς γιὰ λόγους παραλληλισμοῦ καὶ ὁμοιομορφίας, ἡ εὐλογία τοῦ εὐαγγελιστοῦ νὰ ἐπηρεάσῃ τὴν εὐλογία τοῦ ἀναγνώστου. Ἔτσι στὰς νεωτέρας ἐκδόσεις καὶ οἱ δύο τύποι εἶναι ὅμοιοι: ὁ πρῶτος ἔγινε «Εἰρήνη σοι τῷ ἀναγινώσκοντι» (Εὐχολόγιον τὸ Μέγα, ἔκδ. Ν. Παπαδοπούλου — Μ. Σαλιβέρο, ἐν Ἀθήναις 1927. Ἱερατικόν, ἔκδ. Ν. Παπαδοπούλου, ἐν Ἀθήναις ἄ.ἔ.. Ἱερατικόν, ἔκδ. Ρώμης 1950. Ἱερατικόν, ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας 1951, 1962. Ἀρχιερατικόν, ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας 1961 κ.ἄ.). Ἡ λέξις ἐξ ἄλλου «ἀναγινώσκων» εἶναι ἐπίσης βιβλικὴ (Ματθ. κδ', 15. Ἀποκ. α', 3).

Ἡ εὐλογία τοῦ ἀναγνώστου, ὡς συνηθέστερα χρησιμοποιουμένη, ἦτο καὶ πῶ ἐπιδεκτικὴ ἐξελιξέως, καὶ ἔτσι, σύμφωνα μὲ τὴν τάσιν ἐπαυξήσεως πού ἔχομε συναντήσῃ καὶ ὅταν κάναμε λόγο γιὰ τὶς ἀπολύσεις, δέχθηκε τὴν προσθήκην «καὶ παντὶ τῷ λαῷ»

πού τὴν ἀκούομε μὲν συχνά, ἀλλὰ σπάνια τὴν ἀπαντοῦμε στὶς ἐκδόσεις, πού βασικῶς ἔμειναν πιστὲς στὸ προηγούμενο στάδιο τῆς ἐξελιξέως. Τὴν βρίσκομε ὅμως στὴν ἔκδοσι τοῦ Ἱερατικοῦ («Ἡ θεία λειτουργία...») τοῦ Γ. Κ α ρ υ ο φ ὕ λ λ η, ἐν Ἀθήναις 1892, σελ. 38 καὶ 66.

Ἐκ τῶν ὑστέρων ἐγεννήθη στοὺς λογιωτέρους ἓνα φιλολογικὸ πρόβλημα: Ἀφοῦ ἔχει ἤδη γίνει ἡ ἀνάγνωσις τοῦ Ἀποστόλου ἢ τοῦ Εὐαγγελίου, γραμματικῶς δὲν εἶναι ὀρθὸ νὰ χρησιμοποιῆται ὁ τύπος «ἀναγινώσκοντι» ἢ «εὐαγγελιζομένω». Ὁ ὀρθὸς γραμματικὸς τύπος θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι «ἀναγνόντι» ἢ «εὐαγγελισαμένω». Ὁ μακαριστὸς ἀρχιεπίσκοπος Χ ρ υ σ ὄ σ τ ο μ ο ς (Φιλίππων καὶ Νεαπόλεως), στὸ «Ἱεροτελεστικόν» του, Ἀθήναι 1948, ἐπιφέρει τὴν διόρθωσι αὐτὴ μόνον στὴν εὐλογία τοῦ ἀναγνώστου («Εἰρήνη σοι τῷ ἀναγνόντι», σελ. 117 καὶ 167), διατηρεῖ ὅμως τὸ «εὐαγγελιζομένω» προκειμένου περὶ τοῦ διακόνου (σελ. 118 καὶ 169). Αὐτὸ διορθώνεται ἀπὸ μερικοὺς, χωρὶς νὰ ἔχη ἀκόμη εἰσαχθῆ σὲ καμμία νεωτέρα ἔκδοσι.

Ἄς ἰδοῦμε καθ' ἓναν χωριστὰ ἀπὸ τοὺς εὐλογητικούς αὐτοὺς τύπους: Ἡ ἐκτενεστέρα μορφή μὲ τὴν προσθήκη «καὶ παντὶ τῷ λαῷ» εἶναι ὁπωσδήποτε ἀτυχής. Ἡ εὐλογία ἀφορᾷ μόνον στὸν ἀναγνώστη καὶ σχετίζεται μὲ τὴν λήξιν τοῦ ἔργου του. Ὁ λαὸς δὲν ἔχει θέσι στὴν περίπτωσί μας. Ὁ τύπος ἐξ ἄλλου αὐτὸς εἶναι ὀλιγώτερο μαρτυρούμενος, ἢ μᾶλλον ὁ σχεδὸν χωρὶς καθόλου στήριγμα στὴν παράδοσι.

Οἱ λόγιοι τύποι «ἀναγνόντι» καὶ «εὐαγγελισαμένω» καὶ αὐτοὶ στεροῦνται ἐρείσματος στὴν παράδοσι. Ἐκτὸς αὐτοῦ καὶ οἱ δύο εἶναι τόσο ἀρχαιοπρεπεῖς, πού μᾶλλον συσκοτίζουν τὴν ἔννοια καὶ ἐπιτείνουν τὴν ψυχολογικὴ ἀπόστασι τοῦ λαοῦ ἀπὸ τὴν θεία λατρεία.

Οἱ δύο ἐνδιάμεσοι τύποι «Εἰρήνη σοι τῷ ἀναγινώσκοντι» καὶ «Εἰρήνη σοι τῷ εὐαγγελιζομένω» ἔχουν κάποια ἱστορία. Εἶναι σχετικῶς παλαιοὶ καὶ στηρίζονται σὲ βιβλικὴ βάση. Γραμματικῶς μποροῦν νὰ νοηθοῦν, ὡς ἀναφερόμενοι σ' ἐκείνους πού ἐκτελοῦν τακτικῶς καὶ κατ' ἐξακολουθήσιν τὸ ἔργο τοῦ ἀναγνώστου ἢ τοῦ εὐαγγελιστοῦ στὸν ναό, στὸν ἀναγνώστη δηλαδὴ καὶ τὸν διάκονο.

Οἱ ἀπέρिटτοι δωρικὸι τύποι «Εἰρήνη σοι» εἶναι ἀναμφιβόλως οἱ προτιμότεροι. Καὶ ἱεροπρεπῆ κοσμία ἀπλόττητα ἔχουν καὶ ἀριστα μαρτυροῦνται ἀπὸ τὴν λειτουργικὴ μας παράδοσι, χειρόγραφο καὶ ἔντυπο.

Στὸ περιθώριο τῆς Ἀγίας Γραφῆς

«ΓΕΝΗΘΗΤΩ ΤΟ ΘΕΛΗΜΑ ΣΟΥ...»

«Γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς». Ἔνα ἀπὸ τὰ πρῶτα αἰτήματα τῆς Κυριακῆς Προσευχῆς, τοῦ «Πάτερ ἡμῶν». Ἀμέτρητες φορές τὸ πρόφεραν τὰ χεῖλη μας. Ἀλλὰ πόσες φορές νοιώσαμε τὴν οὐσία του;

Ἡ πίστη ἐμπνέει ὑποταγὴ στὸ ἅγιο θέλημα τοῦ Θεοῦ. Πλήρη ἐναρμόνιση τῆς θελήσεώς μας μ' αὐτό. Ὅποιος ἔχει ἀναγεννηθῆ ἐν Χριστῷ, ἔτσι τὸ φανερώνει. Μὲ τὸ νὰ μὴν ἀποζητᾷ τίποτε ἄλλο παρὰ ὅ,τι ὁ Θεὸς ἐπιθυμεῖ. Τίποτε ἄλλο νὰ μὴ παραδέχεται ἀπὸ τὸ ἅγιο θέλημα τοῦ Κυρίου. Σ' αὐτὴ τὴν ὑποταγῆ, σ' αὐτὴ τὴν ἐναρμόνιση ἐγκείται ἡ χαρὰ τῶν ἀναγεννημένων ψυχῶν. Ἡ ἀξιομακάριστη θέση τους.

Ἀλλὰ τὴν ἐπίκληση αὐτὴ, μπορούμε νὰ τὴν ἐρμηνεύσουμε διπλά. Ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, παθητικά. Ἀπὸ τὸ ἄλλο, ἐνεργητικά.

Ἄς γίνῃ τὸ θέλημά σου, Κύριε. Συμβαίνουν στὴ ζωὴ μου πράγματα ποὺ μὲ θλίβουν, μὲ δυσαρεστοῦν. Γίνονται ὅμως γιατί Σὺ τὰ ἐπέτρεψες, γιατί Σὺ, κατὰ κάποιον τρόπο, τὰ θέλεις. Ἔνα ἀπὸ τὰ δυὸ μπορεῖ νὰ ἰσχύη: ἢ εἶναι δίκαιες τιμωρίες τῆς ἐνοχῆς μου ἢ ἔχουν μιὰν εὐλογημένη σκοπιμότητα, ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὴν ἀγάπη Σου. Στὴ μιὰ περίπτωση, δὲν ἔχω κανένα ἐλαφρυντικὸ νὰ ἀντιπαρατάξω. Στὴν ἄλλη, μόνο εὐγνωμοσύνη καὶ εὐχαριστία χρωστῶ.

Ἡ ὀλιγοπιστία, ἡ ρηχὴ συναίσθηση, ἡ εὐκολία ὑποκύψεως στοὺς πειρασμούς, ἡ ὀλισθηρότης τοῦ φρονήματός μου εἶναι λόγοι ἄξιοι νὰ ἐπισύρουν τὴ δίκαιη ὀργή σου, οὐράνιε Πατέρα. «Ἄξια ὧν πράττω ἀπολαμβάνω», μπορῶ νὰ ἐπαναλάβω μὲ τὸν Ληστή. «Ἐὰν ἀνομίας παρατηρήσης, Κύριε, τίς ὑποστήσεται;». Νὰ ἓνας στίχος τοῦ ἱεροῦ Ψαλμωδοῦ, ποὺ μοῦ ταιριάζει. Εἶμαι καὶ ἐγὼ ἓνας ποὺ Σὲ προδίδει, Σὲ βλασφημεῖ, κάθε φορὰ ποὺ

παραβαίνω τὸν νόμο Σου κι ὑπακούω στὰ ψιθυρίσματα καὶ στὶς ὑποβολὲς τοῦ ἀρχαίου Ὁφως.

Ἄλλὰ ξέρω καλά, πὼς καὶ ὅταν ἀκόμη τιμωρῆς, δὲν τὸ κά-
νεις ἀπὸ ἀσπλαχνία, ἀλλὰ πάντα ἀπὸ ἀγάπη. Μὲ τὰ δεινὰ ποὺ
ἐπιτρέπεις νὰ μὲ βροῦν, δὲν ἐπιδιώκεις τίποτε ἄλλο παρὰ τὴ σω-
τηρία μου. Χρησιμοποιώντας τα, ἀποβλέπεις στὸ νὰ μὲ φέρῃς σὲ
ἀνάνηψη, σὲ συντριβή, σὲ μετάνοια. «Παιδεύεις οὖς ἀγαπᾶς».
Μαστιγώνεις ὄσους παραδέχεσαι γνήσια παιδιά Σου. Γιατὶ ἡ
πεῖρα μᾶς τὸ βοᾷ: «Ἐν θλίψεσιν ἐμνήσθημέν σου».

Ὅταν λοιπὸν ἔβαλες στὸ στόμα μας τὸ πρότυπο αὐτὸ ἀλη-
θινῆς προσευχῆς, τὸ «Πάτερ ἡμῶν», μᾶς κάλεσες νὰ λέμε τὸ
«γενηθήτω τὸ θέλημά σου», γιὰ νὰ ἀξιοποιοῦμε τὶς θλίψεις μας.
Πῶς; Μὲ τὸ νὰ τὶς ἀγκαλιάζουμε σὰν δῶρα τῆς ἀγάπης σου. Σὰν
διδάγματά της σωτήρια. «Οὐχ ὡς ἡμεῖς θέλομεν, ἀλλ' ὡς σύ»,
ὅπως εἶπε ὁ Υἱός σου, μέσα στὸν κῆπο Γεθσημανῆ. Ὅχι ὅπως
θέλει ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος, ὁ «φιλῶν τὴν ψυχὴν (ζωὴν) αὐτοῦ»,
ἀλλ' ὅπως θέλεις Σὺ. Καὶ τί θέλεις Σὺ; Τὸ αἰώνιο καλὸ μας. Τὴ
δόξα μας στὴν ἀνέσπερη μέρα τῆς βασιλείας Σου. Τὴ θέω-
σή μας.

Ἄλλὰ τὸ «γενηθήτω τὸ θέλημά σου» καὶ μάλιστα μὲ τὴν
ἐπεξήγηση «ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς», ἔχει καὶ μιὰν ἄλλη
 πλευρά. Σοῦ ἐκφράζουμε ἔτσι μιὰν ὑπόσχεση. Ὅτι καὶ θὰ πράτ-
τουμε κάθε τι ποὺ θέλεις, τὶς ἐντολές Σου. Ὅπως οἱ ἅγιοι Ἄγ-
γελοι στὸν οὐρανὸ ἄλλο δὲν κάνουν παρὰ νὰ ἔχουν ταυτισμένο
τὸ θέλημά τους μὲ τὸ δικό σου καὶ δὲν ὑπάρχει περίπτωση νὰ
παρακούσουν κανένα Σου πρόσταγμα, ἔτσι καὶ ἡμεῖς, σὰν ἐκεί-
νους, πρέπει νὰ εἴμαστε ὀλοπρόθυμοι στὴν ἐφαρμογὴ τῶν ὧσων
μᾶς ἐντέλλεσαι.

Τί εἶναι ἡ ἅγια Σου Ἐκκλησία, ποὺ μᾶς ἀξιώσες νὰ γίνουμε
μέλη της, ὅταν ἀναδυσθῆκαμε ἀπὸ τὰ ἁγιασμένα νερὰ τοῦ βαπτί-
σματος; Ἐνα ἀντιφέγγισμα στὴ γῆ. Ἐνα ἀντιφέγγισμα τῆς οὐ-
ράνιας βασιλείας Σου. Τὸ θέλημά σου γίνεται ἐκεῖ ψηλά. Τὸ θέ-
λημά σου γίνεται καὶ ἐδῶ κάτω ἀπὸ ὄσους ἀνήκουν πραγματικά
στὴν Ἐκκλησία.

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι τὸ νοητὸ ἠχεῖο τοῦ Λόγου Σου. Ἡ ἀπάντησή του. Ὅχι μόνο με αἰσθήματα καὶ λογισμοῦς. Ἀλλὰ καὶ με ἔργα.

Με ἓνα «γενηθῆτω» ἔκτισες τὸν κόσμον. Με ἓνα «γενηθῆτω» δικό του σου ἀπαντᾷ καὶ ὁ κόσμος. «Γενηθῆτω» εὐχή, «γενηθῆτω» πόθος, «γενηθῆτω» ὑπόσχεση.

Με ὅλη μας τὴν καρδιά, οὐράνιε Πατέρα, με ὅλο μας τὸν βίον, ἀξιῶνέ μας νὰ εἴμαστε ἓνα «Ἀμὴν» πόθου καὶ ἔργων, στὸν Λόγον Σου.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Κ. Γ. Μπόνη, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Συμπόσιον Πατέρων, ἡ καλουμένη Β' Ἐπιστολὴ Κλήμεντος Ρώμης πρὸς Κορινθίους.—**Ἐπίκαιρα**.—**Εὐαγ. Δ. Θεοδώρου**, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Τὸ νόημα τῆς ἐν τῇ Λατρείᾳ χρήσεως ὀλικῶν στοιχείων καὶ τύπων. — **Μητροπ. Δημητριάδος Χριστοδούλου**, Ὁ μοναχικὸς βίος εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα. — **Ι. Κ.**, Ἡ συνεργασία. — **Ἀρχιμ. Παντελεήμονος Καθρεπτιδίου**, Ἐλεύθερος χρόνος. — **Ἀρχιμ. Τιμοθ. Τριβιζῆ**, Ἐκκλησία καὶ τουρισμός. — **Γ. Π. Πατρώνου**, Ἐκκλησία καὶ κόσμος. — **Πρεσβ. Κωνστ. Πλατανίτου**, «Ἐορτολόγιον». — **Πρεσβ. Ἀντ. Ἀλεβιζοπούλου**, Ἐνοριακά, Προσκλητήριον Διακονίας. — **Δημ. Φερούση**, Ἡ Σκέπη τοῦ κόσμου. — **Φ.**, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες. — **Βασ. Μουστάκη**, «Γενηθῆτω τὸ θέλημά σου...».

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασίου 1, Ἀθήναι 140. Προϊστάμ. Τυπογρ. Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3 Ζωγράφου. Τηλ. 787978.